

M. G. H.
ACADEMISK AFHANDLING,
Om
STORA KOPPARBERGS
BERGS-FRÅLSE,

Hvilken
Med den vidt Lagfärne Jurid. Facult.
i Upsala bifall,
Under

HERR CHRISTER
BERCHS

Jurisp. Oecon. och Commerc. PROF.

Samt

Jur. Fac. nu varande DECAN.

Inseende,

Den 22 Dec. 1775 för middagen

Uti den större CAROL. LÄRO-SALEN,

Til

Allmänt ompröfvande framställes

Af

CARL JACOB LUNDSTRÖM

Ifrån St. Kopparberget,

Kongl. Stip. samt Aufcultant i Kongl. Maj:ts och Rikf. Bergs-Collegio.

UPSALA,

Tryckt hos JOHAN EDMAN, Kongl. Acad. Boktr.

KONGL. MAJ:TS
HÖGTBETRODDE MAN OCH PRÆSIDENT
UTI DESS OCH RIKSENS BERGS-COLLEGIO,
COMMENDEUR AF KONGL. MAJ:TS
NORDSTJERNE ORDEN,

HÖGVÅLBORNE HERR BARON
**JEAN GEORG
LILLJENBERG,**

SÅ OCH

KONGL. MAJ:TS
TRO-MÅN OCH TJENARE,
BERGS-RÅD, RIDDARE OCH ASSESSORER
HÖG- och VÅLBORNE HERRAR

HERR BERGS-RÅDET

J. O. RUDBECK,

HERR BERGS-RÅDET

SAM. SCHRÖDERSTJERNA,

HERR BERGS-RÅDET

SAM. SANDELS,

HERR BERGS-RÅDET

PEHR ADLERHEIM,

HERR

HERR ASSESSOR
MAGN. BIUGGREN,
HERR ASSESSOR
JÖNS RISELL,
HERR ASSESSOR
G. A. LEIJONMARK,
HERR ASSESSOR
GUST. von ENGSTRÖM,
HERR ASSESSOR, BARON
GUST. S. HERMELIN,
HERR ASSESSOR
SVEN RINMAN,
NÅD- OCH HÖGGUNSTIGE HERRAR.

En yngling, som önskar, under EDERT beskydd och styrfel, få göra sig skicklig, at tjäna sin Konung och Fädernesland, vågar härmedelst för EDER nedläggga detta arbete. Om J, Nådige och Hög-Gunstige Herrar, ansen det, ehuru bristande och ofullkomligt, med Nåd, torde det hånda, at en mognare ålder kan upvifa något fullkomligare. Jag skulle åtminstone derigenom upmuntras, at försöka sådant. Med djupaste vördnad framhårdar

HÖGVÅLBORNE HERR BARON, PRÆSIDENTEN
OCH COMMENDEURNS

Så och
HÖGLOFLIGE KONGL. COLLEGIUM

underdån samjukaste tjenare
CARL JACOB LUNDSTRÖM.

Konl. Maj:ts
Tro-Tjenare och Berghauptman,
Högädle
Herr PEHR HEDENBLAD,
Stora Kopparbergs-Gruf-Rårts Ledamöter,
Ädle och Högaktade, Vålbetrodde och Högvälaktade Herrar
Herr Bergmästaren
ANDERS LUNDSTRÖM,
Min Huldaste Fader,

Herr Konst Stats Inspekt. PEHR DAHL,
Herr Krono Inspekt. INGEL FALLSTEDT,
Herr Geschvorn MATHIAS EGGERTS,
Herr Notar. ANTON BRANDBERG,
Herr Cammer. WILHELM MORÆUS,
Herr Bokhållaren JON. LITTMARK,
Herr Bergs-Rådman OLOF ENGSTRÖM,
Herr Päst Inspekt. OLOF WESLIEN,
Herr Bergs-Rådman ANDERS JANSSON,
Herr Bergs-Rådman HANS EGGERTS,

Herr Bergs-Rådman OLOF NAUCLÉR.
Herr Bergs-Rådman JAN HEDENBLAD,
Herr Bergs-Rådman DANIEL STRÖM.
Herr Bergs-Rådman OLOF TROILI,

Så och

Samtelige 75 Deputerade och Menige Bergslag.

Det är ingen, som detta Snilleprof, med större skäl kan tillskrifvas, än Eder. Det rör en sak, som J så uplyst och ömt värden, och som genom Eder vunnit

nit så mycken tillväxt. I hafven allesammans, mine
Gunstige Herrar, fastän på olika sätt och af särskilte
grunder, omfattat Dets författare med ynnest. Det,
som kan vara tillräckeligen och väl utrett, i detta ar-
bete, är en frugt af Edra uplysningar, så at jag
icke får tillskrifva mig sjelf något mera häraf, än
brister och fel. Huru lycklig vore jag icke, Mine
Herrar, om I äfven gunstigt öfversen dem och til-
låten mig, med oföränderlig vördnad framhärda och
förblifva

EDER

Sämjukaste, lydige och högstförbundne tjänare
CARL JACOB LUNDSTRÖM.

OM
STORA KOPPARBERGS
BERGS - FRÄLSE.

INLEDNING.

Då jag är sinnad, at för den benägna Låfaren fram-
lägga en Beskrifning öfver Stora Kopparbergs
Bergs-Frälse, sådant, som det ifrån sit ursprung,
til nu varande tid sig förete, sker det af innerligaste
nit, at med så forntida underrättelser, tjena mitt kåra
Fädernesland, som at tillika låta de framfarne, Glor-
vyrdigst i åminnelse, Sveriges Stora Konungars och
Regenters härutinnan allernådigt förunnade Privilegier,
Donations-Bref, samt öfrige Fri-och Rättigheter här i-
hopfamlas, och såsom til en del icke förut genom tryc-
ket kungjorde, här få se sin dag.

Til vinnande af detta mitt ändamål, har jag med
fullkomligaste sonlig vördnad, at racka min Herr Fa-
der Bergmästaren Anders Lundström, hvilken under sin
A lång-

långvariga tjenstetid vid Stora Kopparbergs Grufva, och i anseende til dess oskrymtade kärlek för detta värk, funnit sin skyldighet vara, at sammanleta alla de uråldriga Documenter och Skrifter, som kunna tjena til en fullkomlig kunskaps erhållande om Stora Kopparbergs Bergs-Frälse, och hvartil han, til följe af Höglof. Kongl. Bergs Collegii Höggunstiga Skrifvelse til Landshöfdingen Hauswölff uti Fahlun, at den 11 Dec. 1759 (a) blifvit upmuntrad, och et öppet tillstånd honom lemnat til alla de Archiver, hvarest några gamla Acter til en sådan samplings fullkomnande kunde stå at erhållas.

Om

(a) Vålborne Landsböfdinge, Riddare af Kongl. Nordstjerne Orden Herr Bernhard Reinbolt von Hauswölff. Kongl. Collegium har med nöje sådt förnimma, det vice Geschworn och Bergsfogden Anders Lundström, skall använt mycken åbåga och slit, att förvärfa sig kundskap om stora Kopparbergs Bergs Frälse med hopsamlade af gamla Documenter och Skrifter, samt Chartor och afmätningar, som dertil böra, hvaraf förmodas, godt gagn kunna med framtiden tillskyndas det Allmänna. Här af föränlätas Kongl. Collegium, at anmoda Herr Landsböfdingen och Riddaren, det tåktes Herr Landsböfdingen och Riddaren ej allenast upmuntra Lundström til fortfarande af denna nyttiga samling, utan ock, at sjelf benäget befordra hans ändamål medelst tilgång til sådane Länets publice Handlingar, som i detta ärendet uplysning gifva kunna, samt med Promotorial til Fablu Stads Magistrat, at i dess Archivo och gamla Acter så efterseka, hvad til sådan samplings fullkomnande kan stå at erhållas; Och som sådant alt bör ske, under vederbörlig tillsyn, det inga Handlingar dy medelst måga förskingrade warda, så förmodar Kongl. Collegium härvid ingen svårighet möta, och är altså Kongl. Collegium så mycket mera benägit, at hos Herr Lands-

Om stora Kopparbergs-lagen, som gunstbenäget, vid detta mitt Academiska Snille-Prof, visat mig sin benägenhet, äfven härigenom vinner sin åstundan, så är det derigenom, jag såsom född och upammad inom denna Bergslag, fullleligen belönes.

§. 1.

Om de orsaker och tillfälligheter, som varit uphofvet til den jord, som vid stora Kopparberget förekommer under namn af Bergs-Frälse.

Det är ej fullleligen bekant, vid hvad tid stora Kopparbergs Grufva blifvit upfunnen; och jag förbigår äfven gerna, at uprepa alla de särskilta meningar, som härom äro utkomne; emedan de finnas til större delen, anförde uti Herr Direct. Hülphers Dagbok öfver Dalarne. De privilegier, som från de äldre tider blifvit denna Grufva meddelte, voro redan i förra hälften af Fjortonhundra-talet förkomne. Konung Magnus Smek upmuntrade derföre år 1347 denna Bergslag med nya Privilegier, och af hvilka man kan inhämta, det Bergsmännen äfven för den tiden haft, at hugna sig deraf;

A 2

eme

böfdingen och Riddaren recommendera detta ärendet til god befordran. Och Vi befalle Herr Landsböfdingen och Riddaren Gud Alsmågtig. Stockholm d. 11 Decembr. 1759.

På dragande Kall och Ämbetes vägnar

CARL ARNELL.

D. TILAS. ER. BERGENSCHÖLD. J. O. RUDBECK.

C. SCHULTZ. P. A. ÖRNSCHÖLD.

ERL. FR. HJERNE.

SAM. SANDEL.

HENR. FOUGT.

emedan uti Ingressen af de samma följande mening finnes: *Firi dån skuld, at idur privilegia oc fornbref, som J basdin af varom Foråldrom, nu da vi nåst idår varom, oc vi åstyr dån spordom varo idår borto firi wangemo derå mannå, som dån i gomo skuldo hava, &c.* De följande Svea Regenter hafva ock, dels bekräftat de förre, dels förseft och tilökt dem med nyare och förmånligare, ibland hvilka de visserligen äro, at råkna, för de förnämste och störste förmåner, som angå Bergs-Frälse friheten på en del innom Bergslagen befintelig Jord.

Utaf Drottning Margarethas Förfåkran til Rikfens Mån, vid des antråde til Regementet i Sverige, datum Palm-Söndagen 1388, (b) intrages, huruledes halfva Dahla, halft Kopparberget, och halft Jernbergit, som i Dalom liggia, blifvit såsom Adelige Frälsten anfedde, hvilka dock icke längre derunder förblefvo än til år 1396, enligt Riks-Rådens i Sverige Förening om några Rikfens angelågna årender, med Drott. Margarethas och Konung Erics samtycke, sedan Konung Albrecht affatt var, dat. Nyköping in vigil. B. Mathæi Apostoli 1396. (c). Indragningen af förberörde Adelige Frälsten til Kongl.

(b) *Tba unnom vi och lathom thom Bo Jonssons Testamentariis, som åra Biskop Niclis i Linköpinge, Biskop Thord i Strängenås, Herra Carl Ulfsön af Tbyptern, Herra Eric Kättilsön, Herra Birger Ulfsön, Herra Sten Benktsön, Herr Aringisl Niclisön, Herra Ulff Jönsön, och Herra Sten Boosön, Riddare, och Carl Magnusön, Swen, til the-ra Pantb Nyköping med thes fogethi och Wästmannaland med them köpstaden ther i liggia, halfva Dabla, halft Kopparberget, och halft Jernbergit, som i Dalom liggia.*

(c) *Åre wi swa öfwerens wordne, at Kopparberget skall alt böra til Konungen och Kronone, utban Tw par Belgbe,*

Kongl. Maj:it och Kronan ifrån Kopparberget, stadgades och stadfästades vidare igenom Konung Johans Bref til Oluf Arvidsön och Eric Knutsön, dat. Stegeborg d. 18 Julii 1587, dock med then förmån, at the som Jordägare voro, skulle århålla vederlag igen. (d) Således funnos nu inga Adelige Frälsten vid Kopparberget; men det drögde icke länge, förån desse Frälsten der å nyo upkommo, dels genom Kongl. Donationer, dels genom byten och köp. Til det förnämde fättet får jag anföra K. Carl IX. Donations-Bref til Jöns Danielsön til Fremmanneby på Kronohemmanen Lönemåsa, Gräfningen, Klubbetågten och Lilljan dat. Westerås d. 1. Jan. 1608 (e); af hvilket Kongl. Bref inhämtas åfven, A 3 det

som Biskopen i Westerås ther nu opå basver, och thet Bo Joansen och Hans Son Herr Knut Boosön och Sten Boosön theri basde, thet är under Kronone med Lag kommit, swa at engin åger i förbrde Kopparbergit, utan Kronan och Biskopen, som för år sagt.

(d) *Jaban &c. Wår nåde tilförende &c. Wi befalle ock tig Olof Arvidsön, ånnu härmed på thet ålswarligaste, at tu, samt med the flere af Lands och Hårad-Höfdingar wederkännes alle de Frälsegods, som åfvan Långbeden åre, under Ofs och Cronan, förvisandes them, som Jordägande åro, til Ofs, om theras vederlag igen.*

(e) *Wi Carl den Nionde, med Guds Nåde, Sveriges, Göttes och Wendes, Finnars, Lappars i Norrlanden, the Cajaners och Esters i Liffand Konung. Går witterligt, at wi af Gunst och Nåde, så ock för bald, trogen och wätträdig tjenst, som Ofs Ålskelig, Ådle och Wålbördig Jöns Danielsön til Fremmanneby Ofs hårtill godt basver, det samma ban och hårefter skal vara förpliktad, Ofs, Wår ålskelige kåra Hulstru och Lifs-arfwingar, at göra och bewisa, så länge ban lefver; Nådigast baswa welat confirmera och stadfåsta*

det förenämde Jöns Danielsson blifvit ifrån visfa onera befriad, såsom all afrad och tionde-koppar, som af hans egen hyrta utgå borde; men deremot utgöra Rustertjensten

honom thet förva vårt gifne underskrifne Frihets-Bref, at han skall vara fri för all afrads och tionde koppar, som af hans egne byttor utgå bör, dock skall han, i förefallande nöd, inom Sveriges gränstör hålla en waraktig Karl och Håst, til Riksens värn och försvar: men drager någon Hår utöfver Riksens gränstör, och förb:de hans Håst oeb Karl är i följe med, då skall honom besöldning dersöre gifven warda, så många veckor eller månader, som han är utom Riksens gränstör, lika med annat Svenskt folck.

I beslikes hafve Wi, ock nådigst undt och gifwit honom, hans Hustru och äkta Lifsarfwingar, Mans-och Qwins-personer, til ewärdelig ägendom, desse Wäre och Cronones Hemman, med alla des tillägor, som äro Lönemåsa, Gräfningen, Klubbetåkten och Lilljan, som Wår älskelige käre Herr fader, (Högloflig och Christelig i bogkommelse) Konung Gustaf hans Morfader Jöns Pedersson på Risholm bebrefwat bade, dock med sådane villkor, at han för förb:de fyra hemman, skall hålla två waraktige hästar och karlar, med sådane privilegier och milkor, som tilföre är förmålt om Hytteskatten; hwar sig ock så tilldrogo, at förberörde Gods, antingen med köp eller skifte, eller pantsättning, kommo ifrån förberörde Jöns Danielsson, eller hans arfwingar, då skola de samme, såsom dem antingen til sig ärfva, köpa eller panta, wara förpliktade, att uppehålla sanima Rosttjenst, som tilföre är förmålt, eller ock förberörde Gods och Gårdar skola åter igen, bemjalla Ofs, Wäre Efterkommande och Sveriges Krono; Där alle och hwar och en i sin stad sig esterrättar. Gifwit på Westerås d. 1. Jan. Anno 1608.

CAROLUS.

sten i förefallande nöd, inom Sveriges gränstör, med en waraktig Karl och Håst. I följe häraf torde det kunna slutas, at de forntida så kallade Bergs-knappar icke varit andre, än sådana personer, som innehaft Adelige Frälsten och tillika drifvit Bergsbruk, hvarom Svenska Historien på flera ställen lemnar ofs uplysning; i synnerhet af Christopher Olsfon af Noor, som sedan blef adlad af K. Gustaf Adolph, d. 30 Junii 1621.

Frälse-Hemmanen begynte åter at öka sig, och hafver man anledning, at tro det de Adelige Frälsten blefvo förbytte uti Bergs-Frälsten; emedan, som Frälsemännen, i de sednare tider för åtskilliga orsaker, funno sig föranlärne at lemna Bergslags-orten, och inga andra köpare af desse adeliga ägendorar funnos, än Bergsmän, hvilka icke hvarken kunde eller vågade, at behålla sådane ägendorar under adeliga Frälse-friheter. Altså til at vinna sina ändamål, hafva Bergsmän gjordt underdåniga ansökningar, at få köpa adeliga Frälsten, då sådane ägendorar voro ledige, hvarom Dr. Christinas Tillstånds-Bref, dat. Stockholm d. 20 Oct. A: 1649, (f) ofs öf-

(f) Vi Christina med Guds Nåde, Sveriges, Göthes och Vendes utkorade Drottning och Arf-Furstinna, Stor-Furstinna til Finland. Hertiginna uti Estland och Carelen, Fröken öfver Ingermanland &c. Göre vitterligt, at ofs hafver vår tro undersäte, Erlig och Förståndig Erland Månsen underdånigst gifvit tilkänna, at Edell och Vällördig Claes Rålamb til Bystad och Lånna, tilbjuder sig at vele sälje honom et sitt eget Frälse-hemman i Kopparbergs Låhn och Vika Sockn Lönemåsa benämt, som han efter sin Fader ärft, och en af Swinebrufuderne til denne emot en summa penningar förpantat, och han sedan efter tre gångers op-och bemjudelse på laga ting lagfånget hafver; ödmjukeligen bemrte Erland Månsen hos ofs anhållandes om Vårt nådige tillstånd,

öfvertygar, då Bergsmannen Erland Månsfon underdånigt gifver tilkänna, det Clas Rålamb tilbudit honom, at vilja sälja sitt eget Frälse-hemman Lönemåsa i Vika Sockn och Kopparbergs Län beläget, och hvartil han erhållit Hennes Kongl. Maj:ts nådigste bifall, at befägede Hemman få under evärdeligit Bergs-Frälse oklandrat bruka och behålla; under desfa conditioner, at icke hafva lof det samma til någon af Adelen eller Frälsemån förfälja, pantsätta eller bortbyta.

På

at få köpa samma Hemman, och at det i sådant fall ifrån Adelig och uti Bergs-Frälse sribet förbytas och förvandlas måtte. Til denna hans ödmjuka bön och begäran hafve vi nådigst consenterat och beviljat, och förthenksuld efterlåtit och tillstånd gifvit, som Vi härmed och i detta Vårt öfne brefs kraft efterlåte och merbem:te Erland Månsfon tillstånd gifve, at få köpa af bem:te Claes Rålamb, samma Hemman Lönemåsa, och det sedan, med alle dertil börige lägenheter, i hus, jord, bytta, skog och skjul, fiske och silke vattn, och alle andre tillägor, som af ålder dertil lydt och legat hafve, nu ligge eller här efter med Lag och Dom tilvinnas kunna, för sig, sin Hustru och Arvinger, under evärdeligit Bergs-Frälse och desfa Conditioner; at njuta, bruka och oklandrat behålla; dock icke hafva makt bem:te hemman någon af Adelen och Frälsemån, at försälja, pantsätta eller bortbyta, utan i deras nödtvång til den, som det under rätt Bergs-Frälse vilkor besittja och hafva vill och kan. Här alle, som dette angår, hafve sig lövsamligen at esterrätta. Til yttermera visso, hafve vi dette med egen hand underskrifvit och vårt Secret bekräftat. Datum Stockholm d. 20 Octobr. Anno 1649.

CHRISTINA.

(L. S.)

På samma sätt låra flera Bergs-Frälse-ägendomar upkommit, såsom Östborn och Hyttenäs, med dylike, och hvilkas handlingar derom torde lemna vidare underretelse; i synnerhet gifves mig anledning dertil af det stora Bytes-Bref, som för sig gått emellan Dr. Christina och Presidenten i Kongl. Bergs-Collegio, samt Landshöfdingen öfver stora Koppar-och Jernberget Eric Flemming, dat. Upsala Slott d. 3 Maji 1654, (g) der-

B

(g) *Vi Christina med Guds Nåde, Sveriges, Göttes och Vändes Drottning, Stor-Furstinna til Finland, Hertiginna uti Estland, Carelen, Brehmen, Verden, Stettin Pommern, Cassuben och Venden, Furstinna til Rügen, Fru öfver Ingermanland och Wismar, Gdne vitterligt, at såsom Ofs underdånigst är wordet andragit, hvilunda, vår Högstärade Sal. K. Herr-Pader, Glorvyrdigst i åminnelse, Konung Gustaf den andre och Store af en nådig försorg för Kopparbergs Grufvas conservation och fortdrifvande hafver varit benägen, at få sig tillbyta utaf öfversten Sal. Jesper Andersson Krus, någre hans fasta arf och Frälsegods uti Kopparbergs Låbn och Sockn belägne, som för desfa skog, strömmar och sjöar skola Bergslagen til synnerlig commoditet liggia, efter som de och för desfa nära situation, kunna vara Ofs och Kronan, med desfa årliga utlagor, och Grufve-bruket, samt Bergsmännens til god tjenst: Alltså och emedan Vi, icke mindre om bem:te Kopparbergs Grufvas cultiverande äre bekymrade, och fördenksull alt hvad, til desfa förbätt- och förkosring kan lända, i Nåder gjerna befrämje; Hvarföre hafve vi Nådigst för godt funnit vid thetta tilfället (thet vår Tro-Man, President uti Rikens Bergs-Collegio, samt Landshöfdinge öfver store Koppar-och Jernbergs-lagen, Vålborne Herr Eric Flemming til Vis-Ekeby och Lindö, af en underdånig devotion, emot Ofs och Kronan, jemväl til at befordra bem:te Kopparbergs Grufvas välstånd, emot nöjaktigt*

hvad som kan lända Kopparbergs Grufvas cultivierande til förbåt-och förkofring. Och som Krono-Jorden icke kun-

i Biskarsbo Hemman ett åttandedels, Strömsbolms Län, större Rytter Sockn, Sörby Skattehemman ett, Tibbele, Krono-Hemman ett, Abeckie Krono-hemman ett; hvilka alla efter gord uträkning, uti Vårt Kongl. Cammar-Collegio, ränta ärligen Trybunderade åttatio två dal. 3 öre 10 $\frac{1}{2}$ pr silf:nt; dem med bus, jord, åker, ång, skog, mark, fiske och fiske-vattn, strömmar, qvarn-och qvarnställen, torp-och torpställen samt alle andre tillågor i våto och torro, närby och fjerran, intet undantagandes, af alt det, som dertil byder, med rätta legat hafver och lagligen tilvinnas kan, til at njuta, possi-dera, bruka och bebålla, til evärdelig ågo och Frälse, och tbermed hafva magt, at göra och låta, som med annat sitt välsångna arfvegods, med den nådige tillåtelse, att detta vårt ingångne nådiga löfte oförkränkt den lifstids fri- och rättighet på Grufve-afraden, som förmedelst för högsberrte vår Sal. K. Herr Faders Bref, sub dato Stockholm d. 26 Junii 1617. Sal. Jesper Andersson, samt Vår tberpå skedde nådiga Ratification, af d. 5 Dec. 1650. Sal. Jesper Anderssons Anke-Fru och Barn, tillår skall blifva uti sin städige vigor och kraft, til dess hon expirerer och sålunda fullkommeligen Ofs och Kronan tillfaller. Der så hände, så som vi dock icke vele förmoda, at ett eller flera, af desse Herr Eric Flemmigs nu uti detta Forde skifte undfångne vederlags-gods gingo honom eller hans arfvingar med någon rätt ifrån, då förplöckte Vi Ofs, Våre efterkommande Konungar och Sveriges Krono, at erläggja honom eller dem, jemngod ränta i lika lägenhet, af inge andre Våre och Kronones Gods, utan af de allenast, som Ofs och Kronan bar nu underdånigst opdragit hafver, och här ofvansföre specificerade finnes, innan sex veckor nåst derefter, utan någon vidlöftighet och oppskof. Så vele vi ock, så ock befalle

kunde bidraga til Grufvas conservation och fördrifvande, så hafva följakteligen Bergs-Frälßen dertil ansetts rjenligare och fördelagtigare, och således de här uti Bytes-Brefvet nämde ägendorar blifvit förvandlade til Bergs-Frälßen, genom bytet ifrån Adelige Frälset.

Huru som Bergs-Frälßen upkommit genom köp kommer nu at förklarar. At sådant skedt ifrån Krono-Skatte-Täktekarls- och Termins-Jord, har man all anledning, at sluta. Hvad som med den så kallade Täktekarls-jorden förstås, kan man intaga af K. Magni Smekts Privilegier för St. Kopparbergsmännen af år B 3 1347.

härmed, Vårt Cammar-Råd och Cammererare, at de efter detta Vårt Brefs dato, Våre och Kronones Fordeböcker förändra, och härefter rätta, förändras in förberralte Frälse-Gods för Krono, och tvärtom Krono Godsen för Frälse. Hvad Skatts-Rättigheten vidkommer, skola oftaberrte Herr Eric Flemmingh, hans Husfru och Arfvingar, icke hafva magt, att tränga Fordäganden ifrån sin börd, utan god vilje hans, som Lag förmår. Til yttermera visso hafve vi detta med egen hand underskrifvit, och Kongl. Secret bekräfta låtit. Gifvit på Vårt Stott Upsala den tredje dagen uti Maji Månad år efter Christi börd, Ettusende Sexbunderade på det Femtionde och Fjerde.

CHRISTINA.

(L. S.)

GUSTAVUS BONDE.

J. SCHULTEHJELM. N. J. ROSENFLYCHT.

Lika lydande med Originallet på Pergament, som förvaras i Reuterholmska Sterbhuset på Ekeby, betygar,
Stockholm d. 23 Nov. 1759.

DANIEL TILAS.

1347, der hvar och en, som svedjar, rødjer och fætter up hus, tillåtes at bruka jorden utan at derföre gifva åganden af skogen någon afrad, hvilket Privilegium åfven skulle sträcka sig til deras efterkommande. En sådan formån hafver åfven läckat flera til slika intagningar. Derigenom hafva flera intægter upkommit; och tyckes orsaken til namnet Tåktekarls-jord ligga i sjelfva fættet til des upkomst; eftersom, efter gammalt fætt at tala, *intaka*, fades i stället för *intaga*, och *intåkt* i stället för *intägt*, hvadan ock ågarena af denna Jord kallades Tåktekarlar. De blefvo åfven kallade fordeles Utbrukere och nye Bergsmån, hvilka, som de icke voro de gamle til hinder och skada, derföre icke fingo ødeläggas, som ses af K. Carl den IX. Bref til samtel. Bergsmånnen vid Kopparberget af Stockholm d. 7 Sept. 1602, (b) alldenstund ju flere the åro, som Berg-verket drifva, ju större nytta hafver Kronan theraf. Desse Tåktekarls Jordsågare befriades åfven ifrån Utskrifningar, enligt Axel Oxenstiernas och Johan Schyttes Bref til Carl Bonde af d. 17 Julii 1618. (i) De Stadgar och

(b) Hvad de fordeles utbrukere, så ock the Tåktekarvar och Bønder tillkommer, som J begære, at måtte afskaffes, så forstå vi icke andre menes igenom förbide fordeles utbrukere, utben the nye Bergsmånerne och fjårdingerne, hvilke vi icke kunne ødeläggia, allbenstund at ju flere the åro, som Bergverket drifve, ju större nytta hafver Kronan theraf; Och åro samme nye Bergsmån och Tåkte-karer ider intet til skade eller binder i någro måtto.

(i) Vår vänlige hälsan, med hvad mera godt, vi kunnne och förmå, med Gud Alsmågtig tilförende. Kiære Svågter och Gode Vån Carl Bonde, vi hafve bekommit Eder skrifvelse daterat vid Kopparberget den 14 Julii, derutinnan J om den utskrifningen, som Grefve Abraham i full-

och Förordningar, som sedermera uti Drottning Christina Regements tid öfver denna Tåktekarls-Jord blifvit utfärdade, skola här uti Afhandlingen långre fram omnämnas.

Hvad den så kallade Termins-Jorden beträffar, så har det ifrån äldre tider varit en Bergsmånnens skyldighet, at gifva Kronan afrad af den erhållne Kopparren. Förmögenheten, at utgöra en sådan afrad af de brukande, har, i alla tider varit olika; så at en del hafva varit i tillstånd straxt, vid Koppar-invågningen, at betala sin tionde, en del åter icke. Och som det härigenom hände, at denna afrads-skuld mera ökades, än minskades; altså blefvo tvånne liquidationer anställda, då vid den första visis Terminer til tionde-skuldens betalande utfarres; och i den senare ransakningen underföcktes, huru vida afbetalningar, enligt de gifna Terminer blifvit gjorde; Och emedan vid den senare anstälte rest-ransakning befants, at ganska få gjordt sig aldeles skuldfrie, fördenskull förordnades, at de gäldbundne skulle lemna sin jord, hyttedelar och hus til betalning; Och är det härigenom, som en sådan Jord fætt namn af Termins-jord, som vidare står at intagas, af hosföljande Herr Claus Flemmings Ransakning, d. 12 Febr. 1630.

Ef-

magt hafver at hålla, förmåle; Så hafve vi H. K. Maj:t det ärendet andragit, och den Nådige Förklaring derpå bekommit, at hvad Kopparbergs Socken vidkommer, så skole de fremmunde, så väl som de där besittne åro. för samma utskrifning vara förskote; Och de som uti Svärthö, Vika och Torsånger Socknar boendes åro; skole Christelig i Högl. i-hogkommelse Salig Konung Carls Fribets-Bref och efter som af ålder sedvanligt hafver varit, til godo åtnjuta. &c.

16	11	13	Opdrager i bet- talning i spanl. Jord och en g. stugu skattat för	1	6	
27	3	6	I betalning gifvit 10½ spanl. jord och gården skattat för	13	15	
12	13	14	Uti betalning gifvit i stugu och i herberge värderat för	1		

Knut

sk:p. 11 lifp. 13
m:kr fattes 5 års
Termin 3 sk:p. 6
lifp. 6½ m:kr om
året
Sammaledes ef-
ter senare ran-
sakning
5 Oluff Koppar-
slagar i Lilletåkt
nekade sig haf-
va varit skyldig
mehr än 32 sk:p.
skriften lydde på
34 sk:p. Sattes 4
års Terminer 8
om året Olsmes-
setidh.
Efter senare
ransakning skyl-
dig
6 Jöran Olsfon
på Prästetågren,
bestod 20 sk:p. 13
lifp. 2 m:kr där-
på betalt 5 sk:p.
Sattes 4 års ter-
min 4 sk:p. om
året i 3. år. 4:de
året 3 sk:p. 13 lifp.
2 m:r. Olsmåsfan.
Efter senare
ransakning skyl-
dig.

7			Knut Görans- son i Asbo bestod 6 lifp. 1 mark Sammaledes i den senare Ran- sakningen.	6	1	
8			Eric Hinders- son på Fahlun bestod 14 lifp. 8 markr. fattes tid til Olöfsmåsfan Fins ej i sena- re Ransakningen	14	8	
9			Olof Anders- son på Skogen bestod 3 sk:p. 14 m:kr lofvade på Olsmåsetid 1630 och 1631 betala hälften hvar gång. Sammale- des efter sena- re ransakningen 1638 skyldig	3	14	
10			Carl Eriksfon i Korsegl. 15 lifp. Fins intet i den senare Ransakn.	15		
11			Olof i Kempa- re lofvade beta- la til Olsmåsfan i år hälften och resten år året samma tid, år			

NB. Jöran
Persfon på Sko-
gen betalt 3 — 14
Gifvit dere-
mot i betalning

C 2

7 Knut Görans-
son i Asbo bestod
6 lifp. 1 mark
Sammaledes i
den senare Ran-
sakningen.
8 Eric Hinders-
son på Fahlun
bestod 14 lifp. 8
markr. fattes tid
til Olöfsmåsfan
Fins ej i sena-
re Ransakningen
9 Olof Anders-
son på Skogen
bestod 3 sk:p. 14
m:kr lofvade på
Olsmåsetid 1630
och 1631 betala
hälften hvar
gång. Sammale-
des efter sena-
re ransakningen
1638 skyldig
10 Carl Eriksfon
i Korsegl. 15 lifp.
Fins intet i den
senare Ransakn.
11 Olof i Kempa-
re lofvade beta-
la til Olsmåsfan
i år hälften och
resten år året
samma tid, år

skyl-

12	skyldig 3 sk:p. Fins intet i den senare Ransfakn. Lars Larsfon på Fahlun Olofs Mågh 3 sk:p., fat- tes 2 års tid Fins ej i den senare ransfakn.	3	—	få stor del i skråmboda som derpå löper.		
13	Hans Ericsson i Hanrö, af 36 sk:pp. 3 lisp. 13 mark:r betalt 6 sk:pp. Bekiände sig af förfräck- ningh vara skyl- dig 15 el. 16 sk:p. Det andre åhr af deres hoopbruk kommet til Efter 1638 års ransfakning skyl- dig	3	—	Gifvit i betal- ning Brunbo gård och 18 spanl. Jord där- samaståd. och 2 byggningar i Hanrös-gården skattat för	16	16
14	Hr Carl i Tor- fänger 1: 14 Fins intet i den senare ransfakn.	1	14			
15	Knut Steffans- son i Stråtenbo 16: 13: 8. Sattes 5 års Termin. 3 sk. om året, det sid- ste 1: 13: 8. Sam- maledes efter se-			Ibetalning gif- vit 5 spanl. 19 fnesland Bergs-	16	16

16	nare ransfakning skyldig Oluff i Korgfa- re bestod 21½ sk. derpå betalt 6 sk. lofvade betala om Olsmåsa 5 sk:p. sammaledes 1631 och 1632 5 sk:p. om året. Efter senare ran- sfakning skyldig Lars Olsfon i Romfare 10: 12. 5. Sattes 2 års tidh Olsmåsetidh. Fins ej i den senare ransfakn.	16	13	8	Fråke och går- den skattat för	8	
17	Knut Anders- son i Svartskjär 23 skepp. Clas Drafts gåld 21 sk:p. Det andre Johan Meijers, herpå betalt 4 sk. det andre lofva- de han betala på 5 års tid om Ols- måsan. Fins ej i den se- nare ransfakning. Carl Nilsson i Morbygden be- stodh 32 sk:p. be-	9	8	6	Opdraget i be- talning lutt hem- man som han tilförende haf- ver vågit kop- par på	9	8
18		10	12	5			
19		19			I betalning gif- vit 6 spanl. Tåg- tekarls - Jord,		

	betalt 6 sk:p. Sattes 5 års tid, 5 sk. om året, 6 sk:p. sidste året. Efter senare ranfakningen skyldig	20	16	—	och 1 spanl. 4 fnesland Bergsfrälse, samt gården, hvilket är skattat för	8	10	—
20	Anders Jönsson i Morbygden bestodh 76 sk:p. betalt 8 sk:p. Sattes 6 års tid. Efter senare ranfakningen skyldig	57	19	18	Opdragit i betalning 6 spanland Tågrekarls jord och gården värderat för	7	—	—
21	Eric Monsson i Ullvikia 110 sk. betalt 30; sattes 3 års tid om Märmåsan. Efter senare ranfakning	10	—	—	I betalning gifvit Glakfare skattat för	10	—	—
22	Eric Pårsön i Näfverberg 87 skepp. betalt 10 sk:p.; sattes 7 års tid, Olsmåsan. Efter senare ranfakning	72	15	2	Opdraget i betalning 2 spanl. Bergs-frälse och 2½ spanl. Pante-Jord, samt gården värderat för	9	10	—
23	Eric Andersön på Östborn nu inhyses i Bergsgl. 50: 2. 1.	50	2	1				

Fins

84	Fins ej i den senare ranfakning. Anders Oluffsson i Stemner 7 skp. Sattes 3 års dag. Sammaledes efter senare ranfakningen.	7	—	—	I betalning gifvit 3½ spanland Jord och Gården skattat för	4	10	—
85	Oluff Andersön på Dämmen 97 skp, betalt 8 skp. 10 lisp. Sattes 8 års dag, 10 om året, sidste året 9 skp. Efter senare ranfakning	78	10	—	Opdraget i betalning 9 spanl. Tåktekarls jord värderat för	7	10	—
86	Per Oluffsson i Glamföre 58 sk:p. betalt 8 sk:p., sattes 5 års tid. Efter senare ranfakning sammaledes	50	—	—	Opdraget i betalning 1 spanl. Bergs - Frälse och 3 spanland Tåktekarls jord samt Gården värderat för	6	—	—
87	Hans Thomesson i Bergh 37 sk:p. 10 lisp. betalt 8 sk:p. Broderen Michel begärte 5 års dagh, 6 skp. om året i 4 år, fempte året 5½ sk:p. han sjelf är sjuk.				Opdraget i betalning 2 spanl.			

Eg-

28	Efter senare ranfakning Olof Hindersson i Långsveden 53: 5. 4½ m:kr. betalt 6 sk:p.; fattes 8 års tid.	18	10	—	jord och gården värderat för	6	—	—
29	Efter senare ranfakningh Märthen Berg 140 sk:p.	44	2	4	Opdraget i betalning 1½ spanl. Bergs - Frälse, samt Gården värderat för	3	—	—
30	Fins ej på den senare ranfakning. Märten Larsson i Bergsgl. 23: 12. 15. betalt 4 sk:p.; begärte 6 års dagh, 3 sk:p. de första åren, sidsta året 4: 12. 15.	140	—	—				
31	Fins ej i den senare ranfakn. Göran Olsson i Gasfare 42 sk:p. betalt 10 skepp.; Sattes 4 års tidh, 8 sk:p. om året. Efter senare ranfakning skyldig	19	12	15	Opdraget i betalning 2 spanl. Jord värderat för	1	10	13
32	Mats Ericsson i Harmfare, 33 skepp., betalt 4 skepp.	29	—	—	NB. Mats Tysk i Östansfors up-	1	10	13

Fins

33	Fins ej i den senare ranfakning. Mats Ingevalsson i Östansfors 10 skip. betalt 1: 6. 7. fattig karl. Efter senare ranfakning	48	13	13	draget sin Gård för	1	5	—
34	Påhl Hansson i Labbarer 12: 14. 13. betalt 5 sk:p., fick 3 års dagh. Fins ej i den senare ranfakning.	7	14	12				
35	Eric Danielsson i Stråtenbo 9: 16. 8. bestodh, fick 3 års tidh. Efter senare ranfakning	9	16	8	Opdraget i betalning en liten jordelapp, kan bära 2 hopar hoo, värderat för	—	10	—
36	Daniel i Stråtenbo bestod 15: 7. 16. betalt 6 skip., fick 3 års dagh. Efter senare ranfakningh	7	—	12	Opdraget i betalning 7 spanl. 12 Snesl. Bergs-Frälse.	7	—	12
37	Eric Jöransson på Slaggen bestodh 7: 2. 10. betalt 2 skip., fick 2 års dagh. Sammal. efter senare ranfakning	5	2	10	I betalning gifvit i gammal ftugu och bod värderat för	—	12	—

D Hans

38	Hans Matsfon i Hogare 9: 16. betalt i sk.p. 15½ lisp., feck 4 års dagh. Fins ej i sena- re Ranfakning.	8	—	10		
39	Pår Jönsfon i Skinnarbo 7: 6. 15., fattes 4 års dagh. Fins ej i den senare ranfakn.	7	6	15		
40	Mats Pårsson ibid. 8: 13. 3. fat- tes 4 års dagh. Fins ej i sena- re ranfakning.	8	13	3		
41	Carl Olsfon i Nygården 5. 3. Fins ej i sena- re ranfakning.	5	3	—		
42	Eric Jönsson på Carlborn 3: 9. 1. Sattes 2 års dagh. Fins ej i senare ranfakning.	3	9	1		
43	Bengt på Löp- holm 1: 4. 5. Sammaledes ef- ter senare ran- fakning	1	4	5		
					Opdragit i be- talning sin gård värderat för	1 4 5

1	Claus Drofts Hudro Mar- greta i Uthanmy- ra 131 4. 3. betalt i sk.p., gafs 4 års dagh. Efter senare ranfakning skyl- dig	—	—	3		I betalning gif- vit 7 spanl. 11 fnesl. bergs-frälse och 9½ spanl. sten-slog, samt gården i Gruf- ris och på Fah- lun.	24	8	18
2	Lennich på Fahlun 36: 8. 18. fick 6 års dag. Efter senare ranfakning skyl- dig	24	8	18					
3	Pår Bertillsfon i Tvikstad 7: 14. 11. Han krackla- de emot räkning- gen. Efter senare ranfakning	72	14	11		I betalning gifvit Tvikstad gård skattad för Och ¼ i Eric Michels hytta.	4	5	—
4	Hans Oluffsson i Nygården be- stodh 109: 13. 9 markr. Efter senare ranfakning	109	13	3		NB. Opdragit i betalning 37 spanland Bergs- Frälse och går- den i Uthanmy- ra och Bonde- Berg för	40	—	—
5	Eric Rusk 30: 6. Sammaledes ef- ter senare ran- fakning	30	6	—		Opdraget i be- talning sin gård, värderat för	—	9	4
6	Hans Matsfon i Morbygden 24:								

3. 16. år lusker smältare fattes 8 års dagh.	24	3	16		
Fins intet i se- nare Ranfaknin- gen.					
7 Anders Mats- son ibid. 17: - 4 och lika lusker.	17		4		
Fins ej på se- nare ranfaknin- gen.					
8 Hans Matsson på Lundtågten 47: 2. 13. begär- te 9 års dagh, 5 sk:p. om året.					
Sammaledes ef- ter senare Ran- fakning	47	2	13		
9 H. Anna i Strå- tenbo 17: 8. 9. fick 8 års dag 2 sk:p. om året.					
Sammaledes ef- ter senare ranfak- ning	17	8	9		
10 Mats Matsson i Giötegl. 8 sk:p. fick 4 års Ter- min.					
Efter senare ranfakning skyl- dig	6				

Opdragit sin
Gård i betal-
ning, år skat-
tat för

Opdraget i be-
talning 5 spanl.
Bergs - Frälse
och gården och
 $\frac{1}{2}$ i Stråtenbo-
hyttan värderat
för

Eric

11 Eric Jonsfon på Slaggen 32: 10. 3.					
Sammaledes ef- ter senare ran- fakning	32	16	3		
12 Rasmus i Kå- rare 27: 17. 5. ut- fattig och förlam- mat.					
Sammaledes ef- ter senare ranfak- ning skyldigh	27	17	5		
13 Mats Oluffsfon i Korsgl. 8 sk:p. 12 lip. 17 mkr. Han brakolade 150 dal. skal vara ho- nom för mycket påfört, betalar till Olsmåsan.					
Fins ej i den senare ranfakn.	8	12	17		
14 Mats Ericsfon i Kårare 20 sk:p. Sammaledes ef- ter senare ran- fakning	20				
15 Jöran Matsson 23: 18. 5 m:kr. Lofvar betala 2 sk:p. om året.					
Fins ej i den senare ranfakn.	23	18	5		

Opdraget i be-
talning i gam-
mal stugu och
bod värderat
för

I betalning gif-
vit 5 nesl. jord
och gården vär-
derat för

Opdraget i be-
talning gården
och 5 spanland
Bergs - Frälse,
värderat för

I betalning gif-
vit 1 g. stugu
värderat för

D 3

G.

16	G. Knut Knuts- son i Varggl. 50 sk:p. Pär Knuts- son krakelade på 7 sk:p., som Clas skall hafva fått malm för; fattes 3 åhrs dagh. Efter senare ransakning fins	43	Opdrager i be- talning 15 spanl. Bergs - Frälse samt Gården och 100 sal. K. Göstafs mark i i Morssebo för pantkilling	23	
17	Oluff Stekepan- na där är någon jord och hoo, skyldig 39 sk:p. Fins ej i den senare ransakn.	39			
18	Oluff Anders- sons Hustru på åhfen 38 skepp. fattigt. Efter senare ran- sakning skyldig	39	Opdraget i be- talning 1 g. stu- gu i liten kiäl- lare i stolp her- berge i bod i litet sterhus och et stall.	3	
19	Jöran Jörnsfon i Kopare 22 sk:p. fattig. Sammaledes ef- ter senare ransak- ning	26	Opdraget i be- talning $\frac{1}{2}$ af 2 spanland jord i stall och 2 bodar för	3	
20	Eric Anders- son på Fahlun 50: 15. 15 m:kr. ut- fattigh. Fins på den se- nare ransaknin-	22		1	7

gen

	gen hafva utlagt 8 lifp.	50	7	15	
21	Mats Olufsson på Skogen 24 sk. 8 lifp. 15 m:kr. fattig. Sammaledes ef- ter senare ran- sakning	24	8	15	Opdragit i be- talning 2 spanl. uthöknat Bergs- Frälse och i stolpherberge.
22	Pär Knutsson i Lundstadh bestod 18: 16. - gafs 6 års Terminer. Sammaledes ef- ter senare ran- sakning skyldig	18	16		
23	Pär Andersson på Fahlun 91: 11. 13. utfattigh. Fins ej på den senare ransakn.	91	11	13	
24	Simon Larsfon i Stusfare 18: 17. 8. Fins ej i den se- nare ransakning.	18	17	8	
25	Mårthen Erics- son i Hanró 8. 13. Fins ej i den se- nare ransakning.		8	13	
26	G. Knut Knuts- son i Vallmora 13: 1. 8. Knut Anders- son står i den se-				

na-

27	nare ranfakning skrifven för Lars Jörnsfon i Nygården 3: 11. - betalt 1 skepp. fick 2 års termin. Fins ej i den senare ranfakn.	13	1	8		
28	Oluff i Kallbäck 1: 7. - til Ols- måsfan. Fins intet i den senare ranfaknin- gen.	2	11	—		
29	Mr: Pål Møl- ler 6: 8. - til Mär- måsfan på 2 års Termin. Efter senare ranfakning skyl- dig - -	1	7	—		
30	Anders Nils- fon i Kährarfve 11 sk:p., fattig. Sammaledes ef- ter senare ran- fakning	5	6	1		
31	Oluf Nilsson i Klingsbo 1: 18. 8. Efter senare ranfakning	—	11	—	NB. Anders Nilsson vid Grufvan betalt	— 11 —
32	Pår i Stubnår 62: 4. 13. betalt 10: 6. 2. sattes 5 års tidh.	—	18	8	Betalt. Opdraget 19 spank:d Tåkte- karls-jord och	— 18 8

Ef-

33	Efter senare ran- fakning Daniel på Dam- men 42 sk:p, be- talt 6 sk:p., sat- tes 4 års termin. Efter senare ran- fakning	35	14	8	3 spanl. 12 snesl. i hagan kiälltåp- pan och i stor- tågten 11 spanl. med Gården samt Stenberg i hagan.	35	14	8
34	Lars Henders- son i Krokfors- sen 25 sk:p, be- talt 10 skepp. 6 lisp. - - Fins intet i den senare ranfak- ningen.	20	—	—	Opdraget 2 spanland Bergs- Frälse.	2	—	—
35	Lars Pårsson på Skogen 10: 14. 16. Efter den sena- re Ranfakningh skyldigh	14	14	—	Opdraget i betalning 5 spanl. obrukat Bergs - Frälse samt gården med $\frac{1}{16}$ i Öfre- hyttan verderat för - -	6	—	—

Til hvad nytta sedermera denna Termins-Jord blif-
vit anlagen, kommer längre fram at nämnas.

Hvad tillökning Bergs-Frälset fått genom Krono-
Jords inköp, följer nu i ordningen at afhandlas. De
flästa Bergs-Frälsten upkommo väl under Dr. Christinas
Regements-tid. Andre Svea Regenter hafva dock åf-
ven befordrat Grufvans bestånd genom denna Bergs-
fri-

E

fri-

frihets lemmande, hvarom de äldre Handlingar Ofs underrätta. Til bestyrkande häraf får jag här införa K. Gustaf Adolphs Förfälgnings Bref til Kopparbergsmännen Peder och Eric Jönsöner, gifvit på Gripsholms Slott d. 31 Aug. 1623 (k); I anledning hvaraf desse Bergs-

(k) Vi Gustaf Adolph med Guds Nåde, Sveriges Götthes och Vendes Konung, Stor-Furste til Finland, Hertig uti Estland och Carelen, Herre öfver Ingermanland. Göre vittterligt, at Vi, på Våre trogne Undersätares och Kopparbergsmäns Peder Jönsöns och Eric Jönsöns Bröders underdåniga begäran, hafve nådeligen updragit och inrymt, som vi ock nu, med detta Vårt öpna Brefs kraft nådeligen updrage och inrymme förbte Peder och Eric Jönsöner, deras Hustrur och efterkommande Arfvingar til evärdelig oklandrat ägendom, en Vår och Kronones Gård Benikare och Benikarsånget benämndt, räntar årlig fiorton lisp. koppar; Deremot hafva de Ofs och Kronan til nöjaktig betalning, lefvererat på Fyblu väg ved Kopparberget, Rå Koppar Tretiofem skepp. efter Bergvigt, hvilken koppar vår Fogde där sammastådes hafver emot anammat, efter som hans qvittance honom gifvet vidare utvisar. Afbände förden skull Ofs och efterkommande Sveriges Konung och Krono förbte Benikare och Benikarsånget, med all thes årliga ränta och rättighet, som där af ålder tillyt och legat hafver, eller härefter opspörjas eller med rätta tilvinnas kan, i våto och torro, intet undantagandes, och tilegne förbte Peder och Eric Jönsöner, til at nyttja, bruka och behålla, qvitt och fritt, til evärdelig välfången ägendom, under Bergsmans-Frälse, och dermed til at göra och laga, såsom med sit rätta Aflinge-gods. Och där de eller deras efterkommande arfvingar trängde eller behagade samma gård och ång, at sälja, och deras slägt och arfvingar den icke vele behålla, hvilket dem i sådant fall skal öpet stå, då skole Vi och Kronan vara

Bergsmän tillägges en evärdelig oklandrat ägande rätt til Kronones Gård Benikare och Benikars-ånger, at nyttja, bruka och behålla under evärdeligt Bergsmans-Frälse. Flera Krono-hemman hafva åfven undergått denna förvandling och blifvit Bergs-Frälse, som ses af K. Gustaf Adolphs Bref af Borns Hyttegården d. 30 Nov. 1618, (l) der Kongl. Majt lemnat Bergsmannen Nils

E 2

By-

närmaft den at lösa, fransför alla andra utur slägten, för så mycket koppar som den dem kostat hafver. Vi förbjude alle härmed, som Ofs med hörsambet och lydno förpligtade åro, at tillfoga bemte Peder och Eric Jönsöner eller deras efterkommande arfvingar häremot något hinder, men eller förfång i någon måtta, nu eller i tilkommande tider. Och til detta Vårt gifna vederlags vidare styrko; så hafve Vi detta Vårt öpna Bref med egen hand underskrifvit och K:gl. Secret vittterligt härunder hänga låtit. Gifvit på Gripsholms Slott d. 31 Augusti Anno 1623.

GUSTAVUS ADOLPHUS.

(L. S.)

BENGT PEDERSSON.

(l) Vi Gustaf Adolph, med Guds Nåde, Sveriges, Götthes och Vendes Konung, Stor-Furste til Finland, Hertig uti Estland och Carelen, Herre öfver Ingermanland, &c. Göre vittterligt, at denne Vår Undersäte och Bergsman Nils Byrilsöns hafver, uppå Vår begäran, förstråkt Tijo Skeppuna koppar, och Vi deremot igen hafve Nådigst efterlåtit honom, uti underpant, ett Vårt och Kronones hemman Grinsbo benämndt, uti Vika Sökn liggandes, med de årlige afrad och utlagor, som deraf utgå böra, fritt at behålla, så länge och til des bonom bemalte Tijo skeppuna

Byrilsfon pant-rättighet til et Krono-hemman Grinsbo i Vika Sockn beläget, för försträckt Tio skeppund koppar, hvilket sedermera af Dr. Christina blifvit til förenemde Nils Byrilsfon skänkt til everdelig ägendom, at njuta, bruka och behålla, under rätt Bergs-Frälles frihet, dock med det besked och förord, at han på den utlånte kopparen intet skal hafva at pretendera, enligt Dr. Christinas hårpå gifne gifvo-Bref, dat. Stockholm d. 17 Martii A:o 1652. (m) Drott. Christina fort-

for
 koppar igen blifva lesvererade, och så snart det skedd är, skall han afträda samma Gård under Ofs igen. Det vårt Cammar-Råd, Camererare och Fogdar vete sig efterretta, af Borns Hyttegården, den 30 Novembris år 1618.

GUSTAFVUS ADOLPHUS.

(L. S.)

(m) Wi Christina, med Guds Nåde, Sveriges, Göttes och Vändes Drottning, Stor Furstinna til Finland, Hertiginna uti Estland, Carelen, Brehmen, Verden, Stettin Pommern, Cassuben och Venden, Furstinna til Rügen, Fru öfver Ingermanland och Wismar; Göre vitterligit, at Ofs hafver Vår Tro undersåte och för detta Befallningsman vid Fablun ärlig och förståndig Nils Byrilsfon underdånigst låtit the och visa Vår Salige Högtårade käre Faders Konung Gustaf Adolphs, Glorvördigst i åminnelse, öpne bref, daterat Borns Hyttegård den 30 Novembr. år 1618, hvarutinnan bonom, til underpant emot Tio skeppund koppar, bebreffvas det Krono-hemmanet Grinsbo benämt, uti Vika Sockn beläget, det samma, med des ärlige afrad och utlagor, som deraf gå böra, fritt at behålla, så länge och intill des bemålte koppar vore betalt; ödmjukeligen bedjandes, at, efter han hafver en

for vidare, at til Bergs-Frälse låta få inlösa all Krono-jord, som til Bergsmänne för koppar varit förpantad; dock efter en vis billig värdering, som af Landshöfdingen öfver Kopparbergslagen skulle göras, som

E 3 år

stor del af sin välfärd och förmågo derpå kostat, Vi då ville honom samma hemman Nådigt skänka och donera. Denne hans underdånige begäran hafve Vi med Nåder ansett och fördenksull af Gunst och Nåde, jemväl i consideration af den långlige, trogne och slitige tjenst, som Höghbetelte Vår Fader och Faderfader bägge Höglöfliche i åminnelse, han gjordt och bevist hafver, det samma han än ytterligare Ofs och Sveriges Krono, när det af honom fordras, at göra och bewisa förpliktad vara skall, undt, skänkt och gifvit, efter som vi härmed och uti detta Vårt öpne Brefs kraft, unne, skänke och gifve honom förbevrde Krono-hemman Grinsbo, ihet med alla sina tilägor och lägenheter, i åker och ång, skog och mark, fiske och fiske vattn, qvarn och qvarn ställe, torp och torpe-ställe, i våto och torro, närby och fjerran. intet undantagande, af det som nu dertil ligger och af ålder legat hafver, eller härefter med lag och dom tilfalla och vinnas kan, för sig och sine efterkommande Arfvingar, alt at njuta, bruka och behålla, under rätt Bergs-Frälles frihet, til evärdelig ägendom; dock med det besked och förord, at han, på den utlånte koppar, intet skall hafva at pretendera. Derhos, och efter Vi således hafve skänkt honom merbevrde hemman; Altså göre Vi ock honom fri, för de tu och et halft skeppund rå-koppar, som til Kyrko bygningen vid Fablun af honom fordras, väl förståendes, om han ifrån pant-rättigheten och til evärdeligit Bergs-Frälse ville lösa det hemmanet Grinsbo: Men vore den kopparen allaredan och uti denne hans frävaru, til Kyrkan aflagd; så skall den samme, af Vår och Kronones koppar der vid Fablun, igen och vid påfordran, blifva restituerat. Der Vår Landshöfdinge

är at inhämta af Kongl. Regeringens Bref, dat. Stock-
holm d. 16 Aug. 1643. (n) Denna värdering blef utfatt
til

å den orten, så ock alle andre, som vederbör, hafva sig
börssamligen at efterretta. Til visso hafve Vi detta med e-
gen händ underskrifvit och Vårt Secret bekräftat. Datum
Stockholm den 17 Martii Anno 1652.

CHRISTINA.

(L. S.)

Hufvud-Brefven finnas på Grinsbo, och bevitnade Afskrifter på Löne-
måla hos Bergmästaren

A. LUNDSTRÖM.

(n) Vi Christina med Guds Nåde, Sveriges, Göttes och
Vändes utkorade Drottning och Arf-Furstinna, Stor-Fur-
stinna til Finland, Hertiginna til Estland och Carelen, Frö-
ken öfver Ingermanland. Göre vitterligit, at såsom Vi den
25 Febr. uti näst förledna åhr, hafve af särdeles betänkan-
de Nädigast beviljat och efterlåtit Våra trogna Under-
sätare och Bergsmän, i Fablu Stad boendes, at få köpa un-
der Bergs-Frälse och fribet, den Tåktekarls-Jord, som der
finnes, emot en skälilig värdering; Altså och emedan där ock
finnas någre Crone-tågter, som för detta äro til Bergsmännen
för koppar förpantade, och af dem pantvis besittjas; hvar-
före hafve Vi ock uti betraktande, at panten skal stiga nå-
got högre, än som sjelfva Krono-tågterna kunna vara vär-
de, och Vi des förutan, förnimme Ofs ingen nytta af dem
hafva, så länge Bergsmännen dem pantvis bruka och posside-
ra, för godt ansedt och Nädigast resolverat och beviljat, at
Bergsmännen, som bemålte Krone tågter sig tilpantat hafva,
måga dem, efter en billig och rättmätig värdering, som Vår
Landsbófdinge öfver Kopparbergslagen där öfver göra skall,
sig fullkomligen tillbandla, och under Bergs-Frälse och fribet

til Tio lifspund Koppar för hvarrt spanland, hvilket ry-
kes efter både då och nu varande koppar-pris vara gau-
ska god betalning för Frälse-friheten. På samma grund
finnes äfven Krono-hemmanet Öfverspits-arfvet vara un-
der Bergs Frälse-frihet förfålt til Peder Jönsson på Å-
sen, enligt Dr. Christinas Nädigste gifne skriftliga til-
stånd, dat. Fablu Stad d. 28 Febr. 1646, (o) med föl-
jan-

njuta. Här Vår Riks-Skattmästare, Cammar-Råd, samt
Landsbófdingen, och flere, som vederbör, hafve sig, at ef-
terrätta. Til yttermera visso är detta med Vårt Secret, och
Vår samt Sveriges Rikes Respective Förmyndares och Rege-
rings underskrift bekräftat. Dat. Stockholm d. 16 Aug. 1643.

(L. S.)

PEHR BRAHE.

CLAS CHRISTERSSON.

Gvefve til Vilingsborg,
S. R. Drots.

i R. Marskens ställe.

CLAS FLEMMING.

AXEL OXENSTIERNA.

i R. Ammiralens ställe.

S. R. Cantzler.

GABRIEL OXENSTIERNA.

Friherre til Mörby och Lindholm S. R. Skattmästare.

(o) Vi Christina med Guds Nåde, Sveriges, Göttes och
Vändes utkorade Drottning och Arf-Furstinna, Stor-Fur-
stinna til Finland, Hertiginna uti Estland och Carelen, Frö-
ken öfver Ingermanland. Göre vitterligit, at såsom Våre
och Rikens för detta varande respective Förmyndare och Re-
gering, hafva å Våre vägnar år 1642 d. 25 Febr. af sär-
deles betänkande resolverat och beviljat, at våre trogne Un-
dersätare och Bergsmän i Fablu Stad boendes, skola må un-
der Bergs Frälsses fribet sig tillbandla, så väl den Tågte-
karls-jord, som eljest de Krono-tågter, som där finnas emot

jande conditioner, at icke hafva magt bemålte Hemman någon af Adelen eller Frälse-män, at försälja, utan i nödtvång til den, som det under rätt Bergs-Frälse-vilkor besitta och hafda vill ock kan.

En lika Kunglig Nåd vederfors Inspektoren öfver Koppar-handelen och invägningen Anund Göransson, i det honom föruntas ett Krono-hemman uti Vika Sockn

en skålig värdering; Alltså och emedan Vår Undersåte årlig och förståndig Peder Jönsson på Åsen hafver under ofvannbete Bergs-Frälse villkor för Tu Skeppund rå-koppar sig tillöft resten af det Krono-hemmanet öfver Spitsare, hvilken rest eller Tu Skeppund kopparns värde, bemte hemman, efter hållen Jorde-vefning, är befunnet mera, at göra skål före, än det för detta och af Vår Högstärade Sal. Käre Herr Fader Glorvördigst i äminnelse år 1618 den Nov. för en post koppar är pantsatt vordet: ödmjukeligen Ofs nu ansökandes, at Vi honom nu samma hemman förmedelst Vårt öppna Bref, Nådighst confirmera och bekräfta vele. Hvarföre hafve Vi samma hans underdåniga begäran med Nåder förmärkt och fördenkskul velat confirmera och bekräfta, efter som Vi härmed och i detta Vårt öppne Brefs kraft confirmere, stadfäste och bekräfta bemte Peder Jönsson merbemte Hemman med alla dertil lydande lägenheter, i bus, jord, bytta, skog och skjul, fiske och fiske-vattn, och alle andre tillägor, som af ålder dertil lydt och legat hafva, nu ligga, eller här efter med Lag och Dom tilvinnås kunna, för sig, sin Hustru och Arfvingar, under evärdeligit Bergs-Frälse och thes conditioner, at njuta, bruka och oklandrat behålla; dock icke hafva magt bemte hemman någon af Adelen eller Frälsemän at försälja, pantsätta eller bortbyta, utan uti deras nödtvång til den, som det under rätt Bergs Frälse villkor besitta och hafda vill och kan. Här alle detta vidkommer och för Vår skull vele och skole göra och låta, hafve sig at esterrätta, icke gö-

beläget, Uthanhed benämt, om två mantals storlek, at njuta, bruka, besitta och behålla under Bergs-Frälse-frihet och rättighet; dock som detta hemman förut varit förpantat af Kronan emot fem Skeppund rå-koppar, så kommer denna kopparn af Anund Göransson, at erläggas til den, som vederbör och på bemte hemman försträkt, som vidare år at intaga af Dr. Christinae Donations-Bref på Uthanhed dat. Stockholm den 24 Jan. 1647. (p)

F

Hvad

vandes honom, hans hustru eller arfvingar bäremot binder eller mæn, i någon måtto, nu eller i tilkommande tider. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit, och Vårt Secret vitterligen här nedanföre sätta låtit. Datum Fahlb Stud d. 28 Februarii 1646.

CHRISTINA.

(L. S.)

(p) Vi Christina med Guds Nåde, Sveriges, Göttes och Vändes utkorade Drottning och Arf-Furstinna, Stor-Furstinna til Finland, Hertiginna uti Estland och Carelen, Fröken öfver Ingermanland; Göre vitterligt, at vi af gunst och nåde, så ock i anseende af den långliga och trognatjenst, som Ofs och Cronan Vår Tro Tjenare för detta Koppar köpare vid stora Kopparberget, och nu Inspektör öfver Kopparhandelen och invägningen därsmådes, årlig och förståndig Anund Göransson gjort och bevist hafver, det samma han ock ån ytterligare skal vara förpliktat, at göra och bevisa, så länge han lefver, hafve undt och efterlåtit, efter som Vi härmed, och i kraft af detta Vårt öppna Bref, unne och efterlåte honom, hans Hustrur och bägges thes barn, ett vårt och Kronones hemman i Vika Sockn och Kopparbergs Låbn belågit, ben:dt Uthanhed, som i gamle Jorde-

Hyad Skatte-hemmanen beträffar, få hafva de, äfven måst undergå någon förvandling; och til Bergs-Fräl-

böckerne finnes vara infört för Tu mantal, och en Bergsman vid namn Oluf Marqvarson i Knifoa hafver uti några år haft af Ofs och Kronan i underpant, emot Fem Skeppund rå koppar; hvilket berörde hemman Utanbedb, med alla tbes tillågor, i bus, jord, åker, ång, skog, mark, fiskerier, torp och torpställen, samt alle andre tillågor, i våto och torro, närby och fierran, intet undantagandes af alt tbet, som til förhemte hemman nu ligger, af ålder legat hafver, föreskrefne Anund Göransson, hans Hustru och Barn skole må njuta, bruka, behitta och behålla, under Bergs fräljes frihet och rättighet, aldeles med sådan condition, som andre Bergsmän, under Bergs-Frälse privilegerade, deras hemman njuta och förunte äre. Dock skall Anund Göransson vara skyldig, at erlægga och betala til den, som vederbör de Fem Skeppand koppar, som på ofvanbemälte Hemman försträckte och lefverade äre. Och där Anund Göransson eller hans arvingar skulle omtränga, merhemte hemman framdeles at förpanta, bortsjälja eller förbyta, så skal det icke ske til någon af Adel eller Frälsemän, utan til den, som det under rätt Bergs-Frälses villkor besittja och bafda vill och kan. Hår Vårt Riks Cammar Råd, Landshöfdinge, Camererare, Fogder och Befallningsmän, hafve hg at efterrätta; icke görandes merofstahemte Anund Göransson, hans hustru eller barn, håremot hinder, men eller förfång i någon måtto. Til yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit och Vårt Secret vitterligen hår under sättja låtit. Datum Stockholm d. 24 Januarii år 1647.

CHRISTINA.

(L. S.)

NILLS TUNDEL.

Frälse blifvit förbytte; efter som de i förra tider til sit antal varit flere, och nu finnas intagne ibland Frälset, som tydeligen förmärkes vid slutet af den Förteckning som öfver Tåkrekarls-Jorden, d. 20 Jun. 1642, blifvit uprättad:

Förteckning på all Tåkrekarls Jord, som år efter Landshöfdingens Vålborne Herr Jahan Berendes befallning refvat och håller i spanneralet, som följer, och deretter stiger lösn i koppar, hvilken högsta Öfverheten hafver tåkts Nädigst föråra til den nya Kyrkiones uppbyggning vid St. Kopparberget, efter Donations Brevet daterat Stockholm den 25 Febr. 1642.

Kopparbergs Soku.

	Summa Lindjord Spil. Sil.	Vätdering i koppar lkp. lp. m:
Kyrkiotågten. Mats Andersson.	1 10	— 7 10
Tagt. Hans Joensson på Nås.	5 —	1 5 —
Lille Gunsarfvat. And. Strengelsson.	3 10	— 17 10
		Knut Jansson ibid.
	16 10	4 2 10
Haghed. Oluf Matsson. -	4 15	1 3 15
	4 5	1 1 5
		Hans Göransson.
Bårgen. Eric Månsson i Ugelviken.	7 18	1 19 10
Galgfion. Johan el. Oluf Ericsson.	13 10	3 7 10
	6 19	1 14 5
		Jöns ibid.
	22 11	5 12 15
		Anders Ericsson i Lingsveden.
Höktågten. Daniel på Heden.	4 4	1 1 —
Siulsarfvat. Anders Persson.	10 8	2 12 —
Råstberg. Mårten. -	20 —	5 — —
Ufvenås. Knut Mårtensson.	25 —	6 5 —
Sörbo. Carl Ericsson.	37 10	9 7 10
Hagan. Oluf Jönsson. -	28 2	7 — 2½
Kastemora. Mats Andersson.	34 —	8 10 —

F 2

Myr-

Myrbo.	Göran Hindricsfon.	13	—	3	5	—
Jemtegården.	Eric Persfon.	44	—	11	—	—
Smedsbo.	Hans Joensfon.	14	7	3	11	15
Kiälleviken.	Anders Ericsson.	8	10	2	2	10
	Arendt Remm.	5	—	1	5	—
	Hans Michelson.	6	6	1	11	10
Krusebo.	Mats Andersfon.	3	10	—	17	10
Nybo.	Mats.	14	—	3	10	—
Rotebo.	Carl Ericsson.	4	5	1	1	5
Kiällefåttren.	Anders Nilsson.	19	6	4	16	10
Morsebo med	Termins Jordan.	28	10	7	2	10
Slårta.	Clas Reinik.	12	9	3	2	5
Kählarbacka.	Hans.	12	—	3	—	—
Berg.	Jöns Magnusfon.	9	10	2	7	10
Vällegården.		8	10	2	2	10
Kiåringbo.	Oluf Carlsson.	9	10	2	7	10
Slånge.	Hans Ericsson.	7	2	1	15	10
	Eric Joensfon.	6	10	1	12	10
Löfberg.	Oluf Fransfon.	2	11	—	12	5
	Lars Michelson.	1	14	—	8	10
Jemtegården,	Damma och Långve-					
	den term. jord.					
Biörkarbo.		15	—	3	15	—
Varggården.	Oluf Svensfon.	4	—	1	—	—
Skrikebo.		3	—	—	15	—
Sveden vid Mora	Svallen, Mats					
	Matsfon.	1	16	—	9	—
Mohren.	Michel Görfs. utom term.j.	14	12	3	13	—
Varggården.	Valerians.	4	5	1	1	5
Mohren.	Carl Nilsson och endels					
	Michel Larsson termins					
Glamsarfvet.	Peder Olufsson term. j.					
	Eric Fransfon termins jord.					
Ibid.	Barkmans Hustru.	2	5	—	11	5

Noch

Noch	Lärman på Boren.	1	2½	—	5	12½
	Tillökte 1628.					
Galgfön.	Oluf Andersfon med sin					
	del i Långfveden.	5	14	1	8	10
Skuggarfvet.	Joen och Johan Olufsf.	8	5	2	1	5
Boda.	Joen.	4	10	1	2	10
Bondengie.		10	10	2	12	10
	Knuts änka i Morsebo.	2	—	—	10	—
Gamlebergs-skogen.	Oluf.	1	8	—	7	—
Bengtsboda.		3	1	—	15	5
	<i>Vika Sökn.</i>					
Röbackan.	Göran Eggertsson på					
	Risholen.	13	—	3	5	—
Hägarfve.	Hans.	16	10	4	2	10
Långträkten.	Clas Ericsson på Vil-					
	kesbacka.	25	—	6	5	—
Småstråkten.	Olof i Rotneby.	27	—	6	15	—
Dammen.	Nils.	10	14	2	13	5
Löpholn.	Bengt och Hans 2 mantal.	34	—	8	10	—
Pålsarfve.	Nils Månsfon.	9	—	2	5	—
Diupengie.		10	—	2	10	—
Oxhagen.	Anders Matsfon.	3	—	—	15	—
Vårkeråkten.	Eric Göransson.	24	13	6	3	5
Koparfve.	Eric Ericsson.	22	4	5	11	—
Helsingarfve.	Oluf Hansfon.	16	14	4	3	5
Lillebo.	Eric Hansfon.	12	3	3	—	15
Ufvebo.	Hans.	3	—	—	15	—
Kifvenåbben.	Trotzig och Hans					
	Månsfon.	21	11	5	7	15
Getingsarfve.	Oluf.	22	6	5	11	10
Lerbecken.	Trotzig Göran i Stad-					
	berg.	43	3½	10	15	17½
	<i>Sundborns Sökn.</i>					
Boda.	Hans Stensfon.	15	—	3	15	—

F 3

Eric

	Eric Hansson.	15	3	3	15	15
Blixbo.	Johan Ericsson med der tillökta.	16	10	4	2	10
	Nils Ingelsson 3 mantal dito.	55	13	13	18	5
Superbacka.	Michel	20	2	5	—	10
	Carl	18	12	4	13	—
Baggegierdet.	Eric med der tillökta.	22	—	5	10	—
Folkarsbacka.	Eric Michelson.	30	11	7	12	15
Kärrågen.	Eric Olufsson.	24	—	6	—	—
	Göran Christophersson.	23	6	5	16	10
Botsarfve.	Lars Ingelsson.	17	14	4	8	10
Biørsarfve.	Nils Månsson och Anders Matsson.	29	4	7	6	—
Pedersarfve.	2 Mantal.	20	5	5	1	5
Per stigs Grå.		29	4	7	6	—
Anarfve.	Jöns Pedersson.	12	—	3	—	—
	Botolph Hansson.	19	—	4	15	—
Finneboda.	Ludvic Brandt.	7	10	1	17	10
Botsarfve.	Lars Hansson.	20	4	5	1	—
Stensarfve.	Oluf.	25	3	6	5	15
Borgarfveden.	med der tillökta.	17	16	4	9	—
Kohlbergsbo.	Eric Michelson.	12	—	3	—	—
	Hans Matsson.	6	—	1	10	—
	Knut Pedersson.	6	—	1	10	—
<i>Sjelfägande Tåktekarls Jord, som sitt Gårds afrad hafver gjort i vägen.</i>						
Biørsarfve.	Michel utökadt håller ondt och godt.	11	—	2	15	—
Biørsbo och Sveden.	Carl Hansson i Asbo.	33	—	8	5	—
Stensarfve.	Olof Jonsson på Backa.	8	—	2	—	—
	Eric Nilsson på Heden.	8	—	2	—	—
Sand.	Johan.	3	—	—	15	—

Mars

	Mats ibid.	1	—	—	5	—
Lundhagan.	Petter Krull och Göran Nilsson i Noor.	4	—	1	—	—
Noret.	Eric Olufsson.	21	—	5	5	—
Pusfen.	Eggert	11	—	2	15	—
Gråfninge.	Knut Knutsson.	26	—	6	10	—
Håstgodsarfvet.	Carl.	9	10	2	7	10
Helsinggården.		36	10	9	2	10
Vilkesbacka.	Claes Ericsson.	52	10	13	2	10
Bondeberg.	Ingolph Persson.	7	16	1	19	—
	Eric Olufsson.	6	10	1	12	10
Korslindan.	Joan i Bengsarfvet.	2	8	—	12	—
Nordandro.	Lasse eller Pehr Larsson.	8	—	2	—	—
	Knut Persson.	3	—	—	15	—
	Hans Göransson.	16	—	4	—	—
	Hustru Margta.	7	—	1	15	—
	Eric Nilsson Önsald.	4	—	1	—	—
	Lars Skomakare.	3	—	—	15	—
	Påfvel.	1	—	—	5	—
	Johan Matsson.	5	—	1	5	—
	Eric Matsson.	4	—	1	—	—
	Eric Nilsson.	2	—	—	10	—
	Hans Sägare nyrödjat 8 fnesl.	3	—	—	15	—
Boda.	Joan.	2	16	—	14	—
Massarfvet.	Alldeles öde.					
Bondeberg.	Termins-jord 2. 12.					
Galgfion.	Johan Ericsson.	5	12	1	8	—

Krono-Hemman, förpantade, efter Kongl. Maj:sts Donations - Bref, dat. Stockholm d. 16 Aug. 1643

1643, gifne til löfn under Bergs-Frälse, holla i spannetal oach löfn :

Förpant Summa i koppr		Summa Lindj.	Värder. i Kopp.	Koppar som ligger öfver förpantning.
24	— Storegården.	42	10	21 5
5	— Korgsarfv. Oluf Andersf.	11	12	5 10
8	— Billetägt. Märt. Larsfon.	7	15	3 17 ¹ / ₂
12	— Labbarfve. Er. Andersfon.	15	10	7 10 ¹ / ₂
12	— Klagsarfve. Er. Månsfon.	27	10	13 10 ¹ / ₂
12	— Buskänge. Eric Hansfon.	18	5	9 2 ¹ / ₂
10	— Grinsebo. Nils Börilsson.	25	—	12 10 2 10
3	— Lille Hederägt. Ped. Jönsf.	3	—	1 10
1	— L. Håfteberg. J. Trotzig.	2	—	1
10	— Backa. Vallen Ingelsfon.	12	—	6
2	14 Kjallevik. Mats Andersf.	16	5	8 2 ¹ / ₂ 5 8 10
6	— Haghedmohren.	16	—	8 2
8	— Budetägt. Eric Matsfon.	20	5	10 2 ¹ / ₂ 2 2 10
15	— Lille Asbo och Glamsbacka Ludvig Otto.	27	—	13 10
12	— Stråtenbo och Stensarfve 38: 10. Claes Ericsson af råströk utöknat.	28	10	14 5 2 5
5	— Kläckart. And. Göransf.	8	—	4
7	— Brantsarf. Egg. Eggertsf.	21	—	10 10 3 10
3	— Barkarbacka. Er. Månsf.	16	—	8 5
4	— Degärtägt. Joh. Trotzig. <i>Ägande Tätte Hemman förpantade.</i>	8	12	4 6 6
	— Moren. Ped. Matsf. 12. 2. 2			
	— Kjalleslätten. Ped. Matsf. 5	35	—	8 15 15

Kro-

Krono-hemman oförpantade.

Buska. Hans Andersfon på Heden.	6	—	3	—
Stenbacka. Ifac i Noor.	24	—	12	—
Kroksforsen. Lars Hindricsfon i Myra.	25	—	12	10
Harmsarfvet: Johan Trotzig.	7	—	3	10
Dikarbacka. Johan Trotzig.	5	—	2	10
Gamlegården. Johan Trotzig.	5	—	2	10
Simons Tätg.	4	—	2	—
Jemptebo. Ludvic Brandt.	12	—	6	—
Vimmermora. Michel i Prestarfvet.	1	—	—	10
Roslindan. Mats, aldeles utöknad jord.	9	8	4	14
Biskopsänge. Mats Matsfon, likaledes.	4	—	2	—
Romsarfvet. Förbränd af råströk hål- ler 27 10.	16	—	8	—
Spittsarfv. Peder Jönsfon.	4	—	2	—
Storbo. Johan Trotzig.	15	2	7	11
Vattnänge. Peder Hansfon.	4	—	2	—
Kjällviken: Botolph Hansfon.	8	8	4	4
Nygården. Grifsback.	39	10	19	15
Skinnarbo. Grifsback.	18	—	9	—
Moren. Amund Göransfon.	13	—	6	10
Jerbaggebo.	9	—	4	10
Ebbegården. Christopher Krus.	26	—	13	—
Moren. Michel Larsf. Mantal ; Efter Nemndens bevis, år thet icke Krono, dock af dömt, at hon skal gif- va, efter som hon är En- ka, 6 lifp. spanl. och hål- ler förutan termins - jor- den.	8	15	2	12 10

G

Ef-

Efterskrefne Hemman äro Bonde Jord, som ifrån Bolbyn äro upbygde, vill therföre en färdeles förklaring fordras, om the under Tågtekarls-Jords lösn kunna bestås.

Vika Sokn.

Drengbo.	Mats Hansson. tillökt 1628.	8	—	2	—	—
Jugansbo.	Mats Larsson.	26	14	6	13	10
Färnevik.	Lars Johansson.	19	1	4	15	5
Osterbo.		14	—	3	10	—
Sörbo.	Carl Carlsson.	20	—	5	—	—
Kynäs.	Göran.	13	10	3	7	10
Lund.	Göran.	11	—	2	15	—
Knektebo.		3	—	—	15	—

Sundborns Sokn.

	tillökt 1626.					
Jahans Torp.	Johan.	2	4	—	11	—
Byggningen.	Göran Matsson.	6	10	1	12	10
Stångslan.		1	10	—	7	10
Vretan.	Göran Larsson.	5	10	1	7	10
Åhrberg.	Oluf Hansson.	1	5	—	6	5
Hobbörn, Sveden.	Peder Göransson. Hins Finnarne.	11	10	2	17	10
Joen Michelson eller	Oluf Carlsson.	10	8	2	12	—
Peder Joensson eller	Arendt.	10	18	2	13	—

För-

Förreknig uppå all Tåktekarls Jord, som är efter Vålborne Landshöfdingens Herr Jahan Berendes befälning refvad och håller i spanntalet, som följer, hvilkes lösn högta Öfverheren hafver tåktis Nådigt, at föråra til den nya Kyrkiones upbyggnig; den 20 Junii 1642.

Kopparbergs Sokn.

		Summa Lind ord Sp:l. Sl:	Värdering i koppar fk:p. lp. m:s			
Nordanro.	Lars.	1	10	—	7	10
Käringetågten.	Mats Andersson.	5	—	1	5	—
Tågt.	Hans Joensson på Nås.	3	10	—	17	10
Lille Gunsarfve.	Anders Strengelsf. Knut Jahansson ib.	16	10	4	2	10
Haghed.	Olof Matsson. Hans Göransson.	4	15	1	3	15
Bårgen.	Eric Månsson i Sölvviken.	4	5	1	1	5
Galgfjön.	Jahan Ericss. el. Ol. Ericss. Jöns ibid.	7	18	1	19	10
	Anders Trist och för Långfveden.	13	10	3	7	10
Höketågten.	Daniel på Heden.	6	19	1	14	15
Degertågten.		22	11	5	12	15
Siulsarfve.	Anders Persson.	4	4	1	1	—
Rostberg.		8	12	2	3	—
Ufvenäs.		10	8	2	12	—
Sörbo.	Knut Michelson.	20	—	5	—	—
Hagan.	Carl Ericsson.	25	—	6	5	—
Kastemora.	Olof Jönsson. Mats Andersson eller Göran Jönsson.	37	10	9	7	10
Myrbo.	Göran Hindricsson.	28	2	7	—	2½
Jemptegården.	Eric Persson.	34	—	8	10	—
Smedsbo.	Hans Jönsson.	13	—	3	5	—
		44	—	11	—	—
		14	7	3	11	15

G 2

Ny-

Krono. 2 Nygården.
Hemm. 5 Skinnarbo.
 Kiälleviken. Anders Ericson.
 Arent Remno ibid.
 Fans Michelson ibid.
 Botolph Hansson.
Krono
 Krusebo.
 Nybo. Mats.
 Rotebo. Carl Matsf. skogsfog.
Krono Moren. Amund Göransson.
 Michel Göransson.
 Peder Matsson 82
 D:o 275
 Källeslätten.
Term Morfebo.
 Slätta.
 Kolarebacka. Hans.
 Bårg. Jöns Magnusf.
 Vellegården.
 Kåringebo. Olof Carlsson.
 Slånge. Hans Ericsson.
 Eric Joansson.
 Löfberg. Olof Fransson.
 Lars Michelson.
 Jemtegården.
Term. Dammen.
Term. Långfveden.
 Björkarsbo.
 Jårbaggebo.
 Varggården. Olof Svensson.
 Valerian ibid.
 Skrikebo.
 Sveden vid Mora vällen.
Krone Hemman.
Term. Moren. Michel Larsson.

39	10	9	17	—
18	—	4	10	—
8	10	2	2	10
5	—	1	5	—
6	6	1	11	10
8	8	4	4	—
3	10	—	17	10
14	—	3	10	—
4	5	1	1	5
13	—	6	10	—
17	2	4	5	10
35	—	8	15	—
28	10	7	2	10
12	9	3	2	5
12	—	3	—	—
9	10	2	7	10
8	10	2	2	10
9	10	2	7	10
7	2	1	15	10
6	10	1	12	10
2	11	—	12	15
1	14	—	8	10
9	—	2	5	—
5	10	1	7	10
1	—	—	5	—
15	—	3	15	—
9	—	2	5	—
4	—	1	—	—
4	5	1	1	5
3	—	—	15	—
1	16	—	9	—
8	15	4	7	10

Karl

Karl Nilsson.
Term. Glamsarfvat. både Mantahlen.
 Ebbegården.
 Dikarebackan.
 tillökte 1628.
 Gålgån. Olof Andersson med sin del
 i Långfveden.
 Skuggare. Joen och Jahan Olofsson.
 Boda. Joen.
 Bondånge.
 Knuts änka i Morfebo.
 Gamlebergs-skogen Olof.
 Bångtsboda.
Krone Vattnånge. Per Hansson.
Vika Sökn.
 Röbackan. Göran Eggertsson.
 Hågarfve. Hans.
 Långtågten. Clas Ericsson.
 Smestågten. Olof i Rortneby.
 Dammen. Nils.
 Löpholn. Bengt och Hans 2 mant.
 Påsarfve. Nils Matsson.
 Diupånge.
 Oxehagan. Anders Matsson.
 Vårketågten.
 Kopare. Eric Ericsson.
 Helsingarfve. Olof Hansson.
 Lillebo. Eric Hansson.
 Ufvebo. Hans.
 Kifvenåbben.
 Getingsarfvet.
 Lerbacken.

3	5	1	12	10
6	10	3	5	—
26	—	13	—	—
5	14	1	8	10
8	5	2	1	5
4	10	1	2	10
10	10	2	12	10
2	—	—	10	—
1	8	—	7	—
3	1	—	15	5
4	—	2	—	—
13	—	3	5	—
16	10	4	2	10
25	—	6	5	—
27	—	6	15	—
10	14	2	13	5
34	—	8	10	—
9	—	2	5	—
10	—	2	10	—
3	—	—	15	—
24	13	6	3	5
22	4	5	11	—
16	14	4	3	5
12	3	3	—	15
3	—	—	15	—
21	11	5	7	15
22	6	5	11	10
43	3½	10	15	17½
8	—	2	—	—

Bonde-Jord.

Drengbo Mats Hansson.

G 3

till-

tillökte 1628.					
Jugansbo.	Mats Larsfon.	26	14	6	13 10
Ferneviken.		19	1	4	15 5
Österbo.		14	—	3	10 —
Sörbo.		20	—	5	— —
Kynnås.	Göran.	13	10	3	7 10
Lund.	Göran.	11	—	2	15 —
Knekrebo.		3	—	—	15 —
<i>Sundborn Sokn.</i>					
Boda.	Hans Stensfon.	15	—	3	5 —
	Eric Hansfon.	15	13	3	15 15
Stensarfve.	Olof.	25	3	6	5 15
Blixbo.	Johan Ericsfon med det tillökte.	16	10	4	2 10
	Nils Ingelsfon 3 mantal dito.	55	13	13	18 5
Suparebacka.	Michel.	20	2	4	— 10
	Carl ibid.	18	12	4	13 —
Baggegierdet.	Eric, med det tillökte.	22	—	5	10 —
Folkarsbacka.		30	11	7	12 15
Biörsare.	Lars Ingelsfon.	17	14	4	8 10
Biörsarfve.	2 mantal.	29	4	7	6 —
Persarfve.	2 mantal.	20	5	5	1 5
Per stigs Grå.		29	4	7	6 —
Ånarfve.	Jöns Pedersfon.	12	—	3	— —
	Botolph Hansfon.	19	—	4	15 —
Finneboda.	Jacob.	7	10	1	17 10
Botsarfve.	Lars Hansfon.	20	4	5	1 —
Borgarsveden.		17	16	4	9 —
Brantsarfve.		20	—	5	— —
<i>Bonde-Jord, tillökt 1626.</i>					
Jahans torp.	Jahan.	2	4	—	11 —
Bygningen.	Göran Matsfon.	6	10	1	12 10
Stångslan.		1	10	—	7 10
Vretan.	Göran Larsfon.	5	10	1	7 10

Åhr-

Åhrberg.	Olof Hansfon.	1	5	—	6	5
Hobborn. Sveden.	Per Göransfon.	11	10	2	17	10
	Hins Finnarne.					
Joen Michelsfon eller Olof Carlsby.		10	8	2	12	—
Peder Joensfon eller Arendt.		10	18	2	13	—

Uti föreskrefne hemmans löfen, med Kopparens utgift, om någre exceptioner kunna infalla, antingen med Krono-Termins-eller Bonde-Jord, thet hemställes ödmjukeligen Öfverheten uti behag och nådige Disposition; men, at förbemålte Hemman åre rättmäteligen och efter bästa samvete våre refvade, thet vittne vi underskrefne samteligen med våra häunders underskrifvande, Secret och Bomärken. Dat. Fahlu Stad, ut supra.

SAMUEL ENGELKRON.

L. S.

HANS ERICSSON.
L. S.

CLAUS REINICH.
L. S.

HANS MÅRTENSSON.
L. S.

HANS O STENSSON
i Fremsbacka.

ERIC JÖNSSON
på Heden

PEDER HANSSON.

deruti några hemman förekomma, under titel af tillökt Bonde-Jord 1626, och deråst tillika hemställes Öfverheten de exceptioner, som dervid blifvit gjorde.

Då man gör en jemnförelse emellan ofvannemde Förteckning och den, som efter Landshöfdingens Ordres af d. 2 Julii 1759 blifvit uprättad, efter 1686 års Bergs-Frälse Jordebok, på nu varande Bergs-Frälse-ägendomar i Kopparbergs Fögderi, och hvilken i sidsta §. kom-

§. kommer at anföras, torde man snarast blifva varse, hvilken Jord til Bergs-Frälse blifvit inlöft.

Sedan jag således omformålt Tågtekarls-Jordens upkomst, med de förmåner, fri- och rättigheter, den samma blifvit tilerkänd, följer nu i ordningen, at tillkänna gifva, til hvad nytta och bruk denne Tågtekarls-jord sedermera blifvit använd. Som Folkmångden omkring stora Kopparberget alt mer och mer tilltog; jemte det, at Fahlun Stad begynte at nybyggas; men icke ågde någon Kyrka, och til des upbyggande af egna medel, funno sig des då varande Invånare alt för svage; så var för dem ingen annan utväg öfrig, än at fly til en nådig Regent, som nästan sökte tilfållen, at få vara frikostig. Desse nye Stads Invånare gorde derföre igenom sine Herredagsmäns inleffererade puncter underdånig ansökning om understöd til en så kostsam byggnads företagande, dymedelst, at de i underdånighet förello, til detta behof, det Tågtekarls-jorden måtte til Bergs-Frälse få inlösas, och den för denna Jord utfatte lösn til Kyrkans upbyggande användas. En sådan deras underdåniga ansökning vant ock ett nådigt bifall, som intages af Dr. Christinas igenom Kongl. Regeringen utfärdade tillåtelse-Bref den 25 Febr. 1642 §. 5. (q) hvarest Hennes Kongl. Maj:t vill af gunst och nå-

(q) Oansedt Hennes Kongl. Maj:t fuller åtskilliga betänkande infaller, at bevilja til des undersätare i Fahlun underdåniga begäran, at få köpa den Tågte-jord, som där finnes under Bergs-Frälse och fribet, uti betraktande af den afgång Hennes Kongl. Maj:t och Cronan derutinnan uti kobl och dagsverken sker och förorsakas. Icke desto mindre til at gratificera sina trogna undersätare i Fahlun, föröka Bergs-Frälset och styrka Bergsbruken uti deras fortgång, unnar och beviljar Hennes Kongl. Maj:t härmed nådigt des tro-

nåde, uppå des trogne undersätare i Fahlun underdåniga ansökande, och af den försorg Hennes Kongl. Maj:t drager om Guds helige ords befrämjelse och des Församlings upbyggelse, hafva undt ock efterlätit dem til deras nya Kyrke-byggning, som de årna med for,

H

gne undersätare i Fahlun, sig at tillbandta under Bergs-Frälse och fribet bemte Tågte-jord och hemman emot en billig värdering, som Landsböfdingen deröfver göra skal, uti den förhoppning, at hvad afgång Hennes Kongl. Maj:t och Kronan uti bemte kobl och dagsverken härigenom tilväxer, skal förmedelst koppar-tilverknigen, och eliest tullens tilltagande och formering blifva ersatt och opfyllt; Hennes Kongl. Maj:t vill ock af gunst och nåde, oppå des trogne undersätare i Fahlun underdåniga ansökande, och af den försorg Hennes Kongl. Maj:t drager om Guds Helige ords befrämjelse och des Församlings oppbyggelse hafva unt och efterlätit them til theas nya Kyrcke byggning, som de årna med forderligast uti verket ställa, alla the medel, som för bemalte Tågte jord och Hemman, hvilka således under Bergs-Frälse uti Kopparbergs Låhn försäljas, falla och upbåras kunna. Ut supra.

Uppå Högstbemte Hennes Kongl. Maj:ts vägnar, af Hennes Kongl. Maj:ts samt Sveriges Rikes Respective Höfmyndare och Regering skrivit.

(L. S.)

PEHR BRAHE.

S. R. Drots.

HERMAN WRANGEL.

i R. Marskens ställe.

C. GYLLENSTIERNA.

S. R. Ammiral.

G. OXENSTIERNA.

S. R. Skattmästare.

AXEL OXENSTIERNA.

S. R. Cantzler.

derligast uti verket ställa, alla de medel, som för Tägtre-jord och hemman, hvilka under Bergs-Frälse uti Kopparbergs Lån författas, falla och upbåras kunna. Hennes Kongl. Maj:it tacktes allernädigst det påföljande året 1643 igenom sin Kungliga Regerings Bref dat. Stockholm d. 16 Aug. 1643, som ofvanföre pag. 38 är återoppat, äfven bevilja sina trogne Undersätare och Bergsmän i Fahlu Stad boendes, af få sig tilhandla de Kronotågter, som voro för koppar förpantade, och dem under Bergs-Frälse och frihet njuta, sedan en billig och rättmätig värdering öfver desse Krono-tågter af Landshöfdingen öfver Kopparbergs-lagen förut vore för sig gängen. Af den Förteckning öfver Tägttekarls-jorden, som på Landshöfdingens Vålborne Herr Johan Berendes befallning til den ändan blifvit görd, befinnes, at hvarje spanland blifvit värderat til Fem lispund koppar. Af desse Förteckningar har här bifogats tvänne, af hvilka den förra är utan år och datum, och den senare af d. 20 Junii 1642, af hvilken sidstnemde det tyckes kunna slutas, at den samme endast innehåller ett verkställande af hvad den första omrörer.

Enskylta Bergsmän blefvo således hugnade med tillstånd, at få inlösa Tägttekarls-jorden under Bergs-Frälse-frihet til sin egen förmån, hvartil vi få anledning utraf Dr. Christinas Nådiga Bref för Eric Göransson på Åsen, dat. Fahlu Stad, d. 28. Febr. 1646, (r) deruti Eric

(r) *Vi Christina med Guds Nåde, Sveriges, Göttes och Vändes utkorade Drottning och Arf-Furstinna, Stor-Furstinna til Finland, Hertiginna uti Estland och Carelen, Fröken öfver Ingermanland. Göre vitterligit, at såsom Våre och Rikens för detta varande respective Förmyndare och Regering, hafva å Våre vägnar år 1642 d. 25 Febr. af sårdeles betänkande resolverat och beviljat, at våre trogne Un-*

Eric Göransson lemnas Bergs-Frälse-rättighet på Vårke-
H 2

dersätare och Bergsmän i Fahlu Stad boendes, skola må under Bergs Frälse frihet sig tillhandla, så väl den Tägttekarls-jord, som eljest de Krono-tågter, som där finnas emot en skäligen värdering; Alltså och emedan Vår Undersäte är tillig och förståndig Eric Göransson på Åsen hafver under ofvan te Bergs-Frälse villkor emot Sex skeppund, Tre lispund, fem marker rå-koppar sig tillköpt en Tägttekarls-jord Vårke-tågten benämd; Ödmjukeligt Ojs nu ansökandes, at Vi, bonom, samma hemman, förmedelst Vårt öppna Bref, Nådigt ratificera och bekräfta vele. Hvarföre hafve Vi samma hans underdåniga begäran med Nåder förmärkt och förden skull velat confirmera och bekräfta, efter som Vi härmed och i detta Vårt öppna Breffs kraft, confirmera, stadfäste och bekräfta bonom Eric Göransson berörde Vårketågten, som är Tägttekarls-Jord, med alle dertil lydande lägenheter, i bus, i jord, bytta, skog och skjai, fiske och fiske vattn, och alle andre tillägor, som af ålder dertil lydte och legat hafva, nu ligga, eller härefter med Lag och Dom tilvinnas kunna för sig, sin Hustru och Arfvingar, under evärdeligit Bergs-Frälse och thes conditioner, at njuta, bruka och oklandrat behålla; dock icke hafva magt bemerte Vårketågten någon af Adelen eller Frälsemän, at försälja, pantsätta eller förbyta, utan uti deras nödtvång til den, som det under rätt Bergs Frälse villkor besitta och häfda vill och kan. Här alle detta vidkommer, för Vår skull vele och skole göra och låta, hafve sig at esterrätta, icke görandes bemalte Eric Göransson, hans hustru eller arfvinger häremot binder, men eller förfång, nu eller i tilkommande tider. Till yttermera visso hafve Vi detta med egen hand underskrifvit, och Vårt Secret vitterligen här nedanföre sätta låtit. Datum Fahlu Stad d. 28 Februarii 1646.

CHRISTINA.

(L. S.)

ke-tågten, som förut varit Tågtekars jord, emot Sex skeppund, tre lispund, fem mikr Rå-koppars erläggande. Den Tågtekars-jord, som ännu befinnes vara oinköft, betalar sin ränta til Fahlu Nya Kyrka i dal och öre Kopp:mt, efter den Förtekning som härjemte bifogas.

Oinköft Tågtekars-Jord, som blifvit donerad til Fahlu Nya Kyrka, och ännu betalar ränta.

	Kop:mt.			Kop:mt.	
	Dal.	öre.		Dal.	öre.
<i>Kopparbergs Sockn.</i>					
Nordan Rog.	162	16	Jemtegården.	4	28
Gallsjon.	21	25	Barckarbacka.	2	20
Skuggarfvet.	12	—	Kafvelmora.	12	15
Hornberg.	2	8	<i>Vika Sockn.</i>		
Bodarne.	4	26	Storgården.	10	26
Hogarfvat.	18	—	Lisfelbo.	21	20
Bosarfvet.	20	13	Hällsingsarfvet.	77	26
Kiellsåttan.	51	26	<i>Sundborns Sockn.</i>		
Vellgården.	14	12	Superbacka.	4	11
<i>Aspeboda Sockn.</i>			Folkersbacka.	31	6
Stråtenbo.	16	26	Löpholn.	1	26
Sörbo.	3	—	D:o Olof Persson	43	16
D:o Jöran Hansson.	140	—	Sundén.	27	8
			Dito		
			Summa	706	2

Huru som Termins-Jorden upkommet, det är af det föregående redan bekant. Och som Fahlu Stad ännu icke var fullkomligen upbyggd och försedd med publicque byggnader, så var det nödigt, om den skulle årnå sin fullkomlighet härutinnan, at hårtil med publicque medel blifva understödd, hvartil Fahlu Stads Fullmåg-

mågtige Herredagsmän inlefvererat på Riksdagen uti Kongl. Maj:ts Cancellie sina underdåniga ansökningar om Termins-jordens erhållande, til Stadens understöd; hvartil Hennes Kongl. Maj:ts Drott. Christina, igenom desz Kongl. Regering, uti nådigt svar, dat. Stockholm d. 25 Febr. 1642, (s) i 4 §. gifvit desz bifall; och til at befordra Stadens tilväxt och förkofring, uplåtit de TerminsHemman som för gäld kunde til dato der i Bergslagen vara Hennes Kongl. Maj:ts tilfallne. Huru denna Jorden sedermera blifvit använd, efter den skattläggning, som derå 1640, för sig gått, och sedan den

H 3 til

(s) På thet Borgmästare och Råd med menige Borgerskapet i Fahlu så mycket mer måge i sjelfva värdet och gör-ligen förspörja Hennes Kongl. Maj:ts Gunst och nådiga benägenhet, til at befordra deras tilväxt och förkofring, unnar och efterlåter Hennes Kongl. Maj:ts Staden nådigt Terminshemmanen, som Hennes Kongl. Maj:ts för gäld kunde til dato där i Bergslaget vara tillfallne, och skole Borgmästare och Råd med dem samma hafva at disponera til Stadens allmenna bästa, efter sin egen vilja, antingen derå godt finne desse hemman sjelfve at bruka, eller ock sig för den samma jorden, skog och mulbete tilbyta.

Uppå Höghsbem:te Hennes Kongl. Maj:ts vägnar, af Hennes Kongl. Maj:ts samt Sveriges Rikes respective Förmyndare och Regering skrifvit.

(L. S.)

PEHR BRAHE.

S. R. Drots.

HERMAN WRANGEL.

i Riksmarskens ställe.

C. GYLDENSTIERNA.

S. R. Ammiral.

G. OXENSTIERNA.

S. R. Skattmästare.

AXEL OXENSTIERNA.

S. R. Cantzeler.

til Stadens disposition, blifvit aflädd bevises af det hos följande Document, under namn af Beskied om Termins-Jord.

Beskied om Termins Jord.

Skattlagde 1640. Termins-Jords bandel, som är af Hennes Kongl. Maj: donert under Staden.

Räntan								
sk.	lp.	m.	sk.	lp.	m.	sk.	lp.	m.
3								
3								
6								
6								

Eric Frants-son i Glamfaret 4 spanl. Taktekarls j. och gården, som han står, värderat för

Peder Olsf. i Glamfaret 1 spanl. Bergs-Frälse 3 sp:l. Taktekarls-j. samt gården värderat för

Oloff Andersson på Dammen, 9 spanl. Taktekarls-Jord är

Emotstående Jord brukar Borg. Jöran Zedrits, och utlagorne afråknas på hans salarium.

Emotstående jordh brukas af Borgmästaren Jöran Zedrits, och utlagorne afråknas med honom på hans deputat - -

Ludv. Brandt brukar emotstående Jord, och afråknas med honom

vår-

		värderat.	7	10	på hans deputat.	6
2		Daniel Mårtensson på Dammen 2 spanl. Bergs-frälse och ingen ting mera.			Johan Pärsson i Korsgården betaler.	
			2			
1	10	Oluff Hindersson i Långveden 1½ spanland Bergs-Frälse och gården.			Borgmästar. Jöran Zedrits brukar Jorden på sin deputat.	1 10
			3			
4	10	Eric Pärsson i Näfverberg 2 spanland Bergs-Frälse och 2½ spanl. pante - jord samt gården värderat för			And. Matsson brukar jorden, och dess afkomst räknas på hans deputat. Eric Pärsson taget motstående Jord 1648 26 Apr.	4 10
			9	10		
6		Carl Nilss. i Morbygden 6 spanl. Taktekarls-jord och 1 spanl. och 4 fnesl. Bergs-Frälse			Eric Pärss. på Åsen brukar Jorden och dess afkomst räknas i hans deputat.	6 med

	med gården.	8 10	Eric Pärsson löst af Fader 1648.	
6	Anders Jönsson i Morbygden 6 spanl. Tåktekarls-Jord och gården.	7	Eric Persson på Åfen brukar Jorden och des afkompft räknas i hans deputat.	6
			Eric Persson löst af Fader 1647.	
5	Lars Pedersson på Skogen 5 spanland obrukat Bergs-Frälse samt gården med $\frac{1}{2}$ i Öfre hyttan.	6	Stads-Vaktmästar. Thomas Andersson brukar Jorden och för des afkomst kårtes på hans deputat.	5
			Pär Govalsson Skomakar på Skogen 1649 vedertaget.	
1	Anders Olsson på Skogen 1 spanl. Jord och 1 gammal stu-		Borgm. Jöran Zedrits brukar samma Jorden och för des.	

gu

	gu för	1 6	afkomst räknas på hans deputat.	1
2	Mats Olsson på Skogen 2 spanl. utökant Bergs-Frälse och et Stolpherbergeskattat för	5	Borgm. Jöran Zedrits brukar samma Jord och des afkomst afräknas på hans deputat.	2
15	G. Knut Knutsson i Varggården 15 spanland Bergs-Frälse, samt gården för 100 Sal. Konung Göstafs merk i Morsebo, för pantskilling.	23	Rådman Clas Reinich brukar Jorden Morstbo Jordh och för des afkomst räknas på hans deputat.	15
			Borgm. Jöran Zedrits brukar Jorden i Varggården, derföre afkortas på hans deputat.	15
	Peder Bertilsf. i Tvikstad, gård för	4 5		
10	Peder Nilsson i Stubna-		Borgmästar. Gerdt Lär-	

I

re

	re 19 spanl. Tågtekars-j. och 3 spanl. 12 fnesl. i hagan, samt Stensberget i hagan, kjällrappan och ftorräckten i spanl:d med gården.	35 14	man brukar bemålte Jorden, och för des afkomst decerteras på hans deputat.	10
7	Daniel Hansson i Stråtenbo 7 spanl. 12 fnesland Bergs-Frälse för - -	7 12	Thomas Andersf. Stads-Vaktmästare brukar sam-majordh och för des afkomst föres på hans lön.	7
5	Knut Staphansson i Stråtenbo 5 spanland 19 fnesl. Bergs-Frälse med gården för	8	Fredrich Hansson betalar	
5	H. Anna i Stråtenbo 5 spanl. Bergs-Frälse och gården med $\frac{1}{2}$ i Stråten-		Fredrich Hansson betalar.	

bo-

	bo hyttan för	8		
	Oluff Andersson i Korgsarfvvet, updrog sitt hemman som han tilförende hafver vägit koppar på. - -	9 8 6		
	Eric Danielsson i Stråtenbo hafver ingen tingh, utan en liten jorde - lapp kan ärligen båra 2 hopar hoo för -	10		
1	Hans Olsf. i Uthanmyra 37 spanland Bergs-Frälse samt gården			

I 2

Emottäende Jordh hafver Mats Ols-son i Korgsgården och Nils Månsf. ibid. inlöft, och derföre gifvit Råkoppar, hvilken Borgm. Jör. Zedrits hafver emottagit.
Gerdt Lärman upbur. 12-8 m. 1645.

9 8 6

I

ibid.

10	ibid. för Noch Hans Olsfon i U- thanmyra i betalning gifvit Bonde- berg.	40	Rådman Jo- han Vant- scher brukar samma Jord och des af- komst föres på hans lön.	10
	Rasmus Jo- ensfon i Kä- raret Gärd och 5 fnesl. Jord Bergs- Frälse - 1: 5.- Mats Eric- sons ibid. 5 spanl. Bergs- Frälse så ock Gården för 6: 10 - Jöran Mats- son ibid. en gammal stugu för 15 -	8 10	Emottäen- de Jord och huus i Kära- re hafver Per Matsfon i Kä- rare köpt på 2 års tidh til at betala och lösa i koppar. 1646 Fader upburit.	8 10
10	Eric Jöran- son på Sko- gen en gam- malstugu och bood för	12		
7	Oluf Kåp- parslagare i lilleräckt 10½			

spanl.

	spanland och Gården.	13 15	Ludvic Brandt.	3
3	Anders Ols- son Oxsen i Stemnare 3½ spanl. Jordh och Gården NB. 1648 den 2 Aug. betalt 3 R: dal.	4 10		
1	Bengt Pers- son på Löp- holns Gärd	1 4 5		
15	Jöran Jö- ranson i Ko- paret ⅓ i 2 spanl. Jordh i stall och 2 bodar för NB. säges, at Hans Måns- son brukar der.	1 7		
10	Oluf Nilss. i Klingsboda.	18 8		
5	Eric Rusk i Bergsgår- dens Gårdh för - -	9 4		
2	Hans Tho- mesf. i Bergh			

1 3

2 spanl.

2	2 sp:l. Bergs- Frälse och Gård för	6	
	Göran Ols- son i Gasfare 2 spanland Bergs Frälse jord för	1 10 13	
1	Eric Mans- son i Ullevi- ken 10 spanl. Jord Bergs Frälse i un- derpant; oan- sedt, at han förväntar til- gift. - -	10	Rådm. Hans Hille är fam- ma Jordh ac- corderat för dets af komft på hans De- putat. Hans Hille löft 1649 och 1650.
	Eric Stensf. på Olandh Innandöme, efter Inven- tarium til 791 dal. Kopp:mt koppas 84 d. som inventa- rii - längden folio vidare utvisar.	9	
10	Lemmich Matsson på Fahlun 7 sp:l.	1	Mårt. Lars- son hafver inlöft emot-

	11 snesland Bergs Frälse, och 9½ span- l:d stenflogh, med gården der hos i Grufvis samt Gården på Fahlun för	24 8 18	stående lä- genhet och derpå lefvert til Borgmäst. Jör. Zedrits uti koppar. 1646 lefve- rert til Fader Gerdt Lär- man.	22
	Jöran Rusk i stugu i her- berge för	1		
10	Hans Eric- son i Hanrö 18 spanland i Brunbo och gården där- f a m m a f t å- des, samt 2 Byggningar i Gården i Hanrö.	16 16	Rådm. Hans Ericson är Jord. tildelt och för dets afkomft på hans deputat fört - - 1648 och 1649 löft af Hans Hansf. och Oluf Hansson i Ö- stansfors.	2 8 18
	Oluf An- dersson på Åsen i gam- mal stugu i liten kiällare, i Stolpher- berge, i bod,		Sander Run- ekommit til (kånks af B. L ä r m a n, hvilket Borg. Gerdt Lär- man bekom	10

	1 litet sterhus och 1 stall för - -	3		af Staden för sitt omak han hade öfver Stadens räkningar 1644 1645 och 1646	
	Mats Tytk i Östansfors för - -	1	5	Åhr 1646 d. 24 Octobr. blef emottående Gård, efter den aldeles förfallen var, såld til Mål-nare för 100 dal. - -	
5	Eric Jonsf. på Slaggen i gammal stugu i bod för		12		
5	Anders Nilsson vid grufvan.		11		
6	Mårthen Bergh i Mafare.				

Den-

Denna Ternins Jord bestod dels af Bergsfrälse, dels Tägttekarls, dels Pant-Jord, och kunde således icke mista sine er gång undfångne Privilegier, ehuru den blifvit lemnd til gälds betalning, utan behövt sin förra natur, då den åter inlöstes af Bergsmännen, lika som den tiden, då den var under Magistraffens och Borgerfkapers i Fallun Disposition.

Beträffande den Jord, som genom *Donationer* bekommit Bergsfrälse Rättigheten; så har det varit en allmän plågsed hos Sveriges Konungar, at då någon gjort sig förtjent af sin Öfverhet, belöntes han med vissa Kongl. Privilegier, eller ock gods och Hemman, hvarifrån tvifvels utan härstamma de fleste adeliga Frälsten; Och torde vi äfvenledes finna det Bergsfrälse friheten härigenom upkommit. Denna frikostighet har dock måtteligen blifvit funnen vid St. Kopparberget; Dock veta vi, at nägre förtjente män äfven blifvit därtådes på förenämde sätt belönte; Hvaribland man finner Assessorn i Kongl. Bergs-Collegio och Bergmästaren vid St. Kopparberget Herr Hans Phil. Lybecker, som vål af Dr. Christina d. 6 Sept. 1648 (t) medelst skänk och Donation erhållit

K un-

(t) Vi Christina med Guds Nåde, Sveriges, Göttes och Vändes utkorade Drottning och Arf-Furstinna, Stor-Furstinna til Finland, Hertiginna til Estland och Carelen, Fröken öfver Ingermanland. Göve vitterligt, at ändock Vi för detta och af d. 20 Octobris nästförledit år, mände under Bergs-Frälsets frihet och villkor skänka och donera Vår Tro Undersäte och Bergmästare, ärlig och förståndig Hans Philip Lybecker, ett Skatte-Hemman Fagerstad benämt, uti Kopparbergslagen och Tuna Sockn beläget, likväl såsom han Hans Lybecker bemålte Hemman för särdeles orsaker skull sedermera hafver måst afstå; Alltså på tbet han likväl Vår Gunst och benågenhet värdeligen må hafva at åtnjuta, dy

under Bergsfrälse Frihet och villkor et Skatte Hemman Fagerstad benämt, uti Kopparbergs Låhn och Tuna Sockn beläget; likväl och som bemålte Bergmästareförenämde Hemman för färdeles orfaker måst afstå; Allå på det han verkligen måtte åtnjuta Hennes Kongl. Maj:ts gunst och

hafve Vi förbemålte Hemman Fagerstad unt, skänkt och gifvit, efter som: Vi härmed, och i detta Vårt öfna Brefs kraft, unne, skänke och gifve merbemålte Hans Philip Lybecker efterskrefne Hemman uti förbemalte Tuna Sockn belägne neml. Hangsarf, Kolfnäs och Skråddarebacken, med all dertil lydande ågor och lågenheter, i bus, jord, bytta, skog och skjul, fiske och fiske vattn, och alle andre tillågor som af ålder dertil lydt och legat hafva, nu ligga eller härefter med lag och dom tilvinnas kunna, för sig, sin Hustru och Arvingar, under evärdeligit Bergs Frälse och dess conditioner, at njuta, bruka och oqväl behålla, dock icke hafva magt bemålte hemman någon af Adelen och Frälsemån at försälja, pantsättja, eller bortbyta, utan uti deras nödtvång til den, som det under rätt Bergs Frälse villkor, besitta och häfda vill och kan; Förbjude förthensskull alle som Ofs med börsambet och lydno förpliktade äro, och för Vår skull vele och skole göra och låta, at tilfoga bemalte Hans Philip Lybecker hans Hustru eller Arvingar härefter binder, men eller förfång, i någon måtto, nu eller i tillkommande tider. Til yttermera visso hafve Vi detta med egen hand uderskrifvit och Vårt Secret vitterligt härunder sätta låtit, Gifvit i Stockholm den 6 dagen uti Septembris månad, år efter Christi börd, Ett Tusende, Sexhundrade och på det Fyrationde och Attonde,

CHRISTINA.

(L. S.)

och benägenhet unnes, skänkes och gifves merbemålte Hans Philip Lybecker följande Hemman uti Tuna Sockn belägne neml. Hangsarf, Kolfnäs och Skråddarebacken, at under evärdeligit Bergsfrälse njuta, bruka och behålla med de conditioner, som för alla Bergsfrälse Friheter äro uttakade.

§. 2.

Om de Bergs-Frälse Jorden ärföljande Förmåner och skyldigheter.

Med Bergsfrälse-ord förstås sådane ägendorar, som, för at tillskynda Bergsväsendet af de ädlare metaller någon förmån och nytta, och med vissa synnerliga Förmåner och skyldigheter privilegerade. Hvad således beträffar de Bergsfrälse ägendorar, som vid Stora Kopparberget sig behinna, så äro de i anledning af de handlingar och Documenter, som uti detta ämne hafva stått at igenfinnas, samt äfven af vederögen praxi, med följande Förmåner benådade. Nemligen Skatte Kohls Råntans levererande är en befrielse, hvar Bergsfrälse Hemmans ägare aldeles ingen tunga och lat vidkännas, som likväl för de andre dervid belägne Skatte-Hemman är en skyldighet, at så väl för Jordeboks som Qvarntulls Råntan erlägga Kohl, som är at intaga af K. Carl den 12:s gifne Ref. d. Demotica uti Turkiet d. 27 Martii 1713. pag. 589 K. B. O. För Rusttjenstens prästerande äro desse Bergsfrälse ägendorar frikallade, genom K. Gustaf Adolphs Nädiga Resolution, på Rusttjensts eftergiften d. 27 Nov. 1612 (u) deruti dock likväl Kongl. Maj:ts Nä-

K 2

ligst

(u) Den rusttjenst, som J idber och sammaledes utöfver besväre, och therhos ödmjukeligen begiäre, at blifva ther af medb, så hafve Vi ock i then måttan idbers samptelige begäran ansedt, och vele idber nu härefter därmed hafve

digst sig förbehållit hästarna. Likaledes äro desse Heman frikallade för all utskrifning, enligt A. Oxenstjernas och Johan Schyttes Bref til Carl Boide d. 17 Julii 1618. som ofvanföre pag. 14. är anfördt. vidare äro Bergsfrälse ägendorar aldeles frikallade från Knechtetjensten, och det för Bergverlets iddeliga bruk skull, som är at intaga af Kongl. Maj:ts Nådiga Resolution och Förklaring på Landshöfdingens öfver Sora Kopparbergs Lagen Adel och Vårborne. Herr Johan Berendes inlefvverade puncter dat. Stockholm d. 28 Aug. 1648 §. 7. v). Denna Förmånen stadfästades ä ytterligare genom Kongl. Maj:ts Svar och Resolution dat. Ljungby d. 12 Nov. 1679 (x) uppå Öfverstens vid Dahl Regementet Adel och Vålbördig Hans Krates ingifne underdånige Memorial, huru vid recruteringen af dess anförtrödde Regemente förhållas skulle med de nye Bergs-Frälsen uti Kopparbergs Lagen och Österdalarne.

Detta Kongl. Maj:ts förordnande om frihet från Knechtetjensten, bekräftades ännu vidare, igenom Kongl. Maj:ts

förskonade; allnast äro Vår nådige begåran til idber samteliggen, at I vele vare obefvärade och oplåte Öfs hästarne.

(v) Efter Kongl. Maj:ts påminner, at hos Allmogen i Dalarne är det allmen klaga deröfver, at de vid knechte tjensten blifva för mycket besvärade, hvarföre sådan klaga någorledes at afhjelpa, eraktar Kongl. Maj:ts skälighet och sig därhån förklarar, at alle, ehv de ock äro, Frälse eller förlånte skol hjälpa, efter proportionen, och hålla Knechte-tjensten vid mackt, och til skjutsfärden svara, lika som fordom, den till contractet om Knechtehället i Dalarne gjordes, varit hafver; allenast måge de, som under Bergs-Frälse komme äro, för Bergverkens iddeliga bruk skull, vara derjövre exempt och frikallade.

(x) Se pag. 298 i Bergs-Ordn.

Maj:ts Nådiga Resolution och Förklaring på de underdånige Besvärspuncter, som Direct. Arlig och Förständig Zacharias Unesson uppå de 24 ålftas samt Menige Kopparbergs-Lagens vågnar vid Riksdagen inlefvvererat, gifven Stockholm d. 10. Dec. 1680 (y) uti 7. §.

Bergs-Frälse friheten gör dessa ägendorar frikallade från all Kronotjonde, (z). I stället för Kyrkotjonde betalas viss summa i penningar efter den öfverenskommelse, som med hvarje Sokn derom blifvit träffad, såsom til Exempel: Pastor i Wika Sokn har af hvarje Spanland Bergs-Frälse Jord 16 öre k:mt; Capellanen 8 öre och Kläckaren 4 öre dito mynt. Pastor i Sundborns Sokn, som tillika upbår Capellans och Kläckare rättigheterna, undfår 21 öre k:mt af Spanlandet. I Aspeboda erhåller Pastor 8. a 12 öre och Capellanen 12 öre k:mt; Kommandes Spannelanden at för denna utgift beräknas efter 1686 års Ref, hvilken väl finnes förnyad år 1759; men allenast til ägarens namn, utan någon den ringaste Förändring uti Jordatalet, efter som höga Öfverheten Allernådigtst försäkrat, det denna Jord icke skal någonsin ändras, eller någon ny refning den öfvergå. Til följe af Konung Gustaf Adolphi för Fahlu Stad Allernådigtst utfärdade Privilegier af år 1624. år uti 51 §. stadgat (aa) det alla Bergsmän, ehvarest de boen-

K 3 des

(y) Kongl. Maj:ts vill låta bero vid dess Kongl. Resolution af A:o 1679 d. 11 Novembr. angående de Nya Bergs-Frälsen.

(z) Ol. Naucleri Diss. pag. 99.

(aa) Och hafve Vi nådigtst tillåtit, at belå Kopparbergs Sockn, så ock, alle Kopparbergsmän, ehvare the boende äro, med all Kyrkoherde ränta och rättighet, så bärest, som bårtils, måge ligga til Stadsens eller Kopparbergs Sockns

des äro, skola lyda til Fahlu Stads eller Kopparbergs Soken med all Kyrkoherde ränta och rättighet; I anledning hvaraf Bergs-Lagen öfverenskommit med sin Kyrkoherde, at i stället för tionde lemna honom uti et för alt 15 Skeppund koppar in natura. Skjutsfärds penningar utgöras icke heller af Bergs-Frälse ägendarne, förmodeligen derföre, at ganska mycken tillgång på hästar erfordras til Bergsbrukets fullkomliga drifvande; såsom ock de, ätven för förenämde orsak, äro ifrån Skiutshällning och gåstgifveri undantagne.

Sedan jag nu omformält de Förmåner, hvaraf Bergs-Frälse ägendarne äro delaktige, kommer äfven at förklaras de skyldigheter, som å förberörde Jord dels äro ständige, dels vid vissa tillfällen åläggas. Deribland räknas först Durchtogs penningar, (bb) som i ofredstider blifvit af Bergs-Frälse Hemman utbetalte; ehuru de dock likväl både vid Finska och Pommeriska Krigen voro derifrån fritagne. Som det efter Bergs-Frälse ränta förstånd åligger dessa ägendar, at, då de icke brukte Grufvedelar, eller voro i Bergslagens tjenst, så skulle de tjena Grufvan med jordrymningar och gråbergs brytande utur de djupast igenfallne rummen; En sådan skyldighet hafva äfven Bergs-Frälse Jordägare på det sättet upfylt, at för hvarje Spanland Jord skulle trenne dagsverken med häst och karl om året vid Grufvan för rättas; Men som detta funnits för dem mycket bördosamt, så har der igenom Kongl. Maj:sts Nådige Resolution gifven Stockh. i Rådskammaren d. 17 April 1729, i §. 9. (cc), så-

lun-
 såsom ock Bergsmansgillet och Bergsmännen til samma Kyrko största rättigheten hafva skole. &c.

(bb) Herr And -- Swabs Disput. pag. 49.

(cc) Hvad för öfrigit angår tjensten och dagsverken til Grufvan af dem, som innehafva Bergs-Frälse, men ej underhålla Grufvedelar; Så, emedan Bergslagen sig beklagar,

hunda blifvit ändrat; at ehuru desse Dagsvärken vid grufvan af de Bergs-Frälse ägendar borde utgöras, hvilka icke underhöllö Grufvedelar; Dock som det befants för dem vara alt för odrägeligit, och det likväl vore skäligit, at grufvan af desse Bergs-Frälse innehafvare borde njuta någon tjenst och nytta; Fördenskull äro de ålagde, at i stället för Dagsverken hugga et stajrum ved för hvarje Spanland på Daglösetågten. Vidare, ibland de skyldigheter, som dessa ägendar åligga, är äfven Kyrko- och Prästegårds byggnad, samt våglagning. Utom des tillkommer dem at betala Scholæ och Soknepeningar til en af Collegerne vid Fahlu Trivial Schola, 12 öre k:mt om året; Collega Classis Tertiæ upbår dessa penningar af Sverdsid, Classis Secundæ af Vika Soken, Classis i:mæ af Asbo, samt Cantor af Sundborns Soken; Hvarjemte förenämde Personer njuta samma rättigheter af Fahlu Stad och Kopparbergs Soken. Den förnämsta och hufvudsakligaste skyldigheten för Bergs-Frälse friheten, är dock at betjena grufvan med alla de behofver, som den kan hafva af nöden. Nu förtiden, då Grufvans afkomst är för-

at de af hvart spanneland årligen erfordrade trenne dagsverken med häst och karl, skola falla alt för odrägelige, hvarföre de icke heller kunnat utgöras, och likväl skäligit är, at Grufvan af sådane Bergs-Frälse innehafvare må njuta någon tjenst och nytta; fördenskull har Kongl. Maj:t i Nådigen velat bifalla Bergslagens gifne förslag, så at slike Bergs-Frälse-ägare måge vara skyldige, at för hvart spanland Bergs-Frälse Jord årligen hugga et stajrum ved på Daglösetågten, utan betalning.

FRIEDRICH.

O. CEDERSTRÖM.

större än des påkostnad, känna Bergs-Frälse ägarena ingen last och tunga af denna ålagde skyldigheten; Men skulle man föreställa sig et så beklageligt fall, som det hvilket år 1687 hände, så torde desse ägendorar få erfara at deras förmåner emot deras skyldigheter, uti en sådan händelse, icke äro ibland de störste. Den förändring, som vid detta olyckliga bergsfallet verkade på Grufvedelarnas indelande på Bergs-Frälse Jorden kommer uti nästa §. at förklaras.

Til slut torde dock något få nämnas om Bergs-Frälse Jordens beskaffenhet i anseende til sin kultur. At, ehuru åkerbruket derstädes väl nyttjas til sädesväxt, dock upbrukas gräsväxten i större mån, til hästarnas underhåll, hvilkas nytta i synnerhet å denna örten är af högsta nödvändighet; Och som denna slags kultur til de förenämde behof icke utan både mycken kåstnad och strängt arbete förrättas, så tyckes Ovidius beskrifvit den samma, då han sjunger;

*Fertilis assiduo si non renovetur aratro,
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.*

§. 3.

Om de Försök, som vid Kon. Carl den XI:s Reduccion gordes med Bergsfrälse-Jorden.

At ingå uti de skäl och orsaker, som åstadskommit de förskilte hos oss skedde reduccioner af gods och Hemman, som antingen genom Donationer eller Förpantningar blifvit skilde ifrån Kronan, är icke här mit ändamål; utan endast, at omförmåla, hvad verkan desse Reduccioner haft på de vid Stora Kopparberget befintelige Bergs-Frälse ägendorar. Utaf den anledning man hafver af de få Acter och Documenter, som til detta ämnets uplysande hafva stått at erhållas, synes, som

som skulle Bergs-Frälse ägendorarne, under påstående Reduccion, likväl hafva med mycken mildhet blifvit anfedde; efter som det funnits lika berättigt, at vid dem göra någon ändring, som all annan för Riket betydligt tyrcka, hvarigenom i synnerhet afraden af Stora Kopparbergs Grufva skulle kunna komma, at afstadna.

Det som således uti detta fall, om Bergs-Frälse ägendorarnes befriande ifrån Reduccion, i synnerhet förekommer, at anmärka, år K. Carl Gustafs Nådiga gifne Resolution dat. Fredricsborg på Zeland d. 12 Aug. 1659, uti BergsOrd. pag. 214, på Kopparbergs Lagens underdåniga ansökning, at alt Bergs-Frälse måtte blifva, som det förr varit orördt; hvartil Kongl. Maj:t gifvit sit Nådiga Bifall, at Bergs-Frälset, som under Kopparbergs Grufva forterar, och hvarå Grufvedelar äro lagde, jemväl ock de Magistraten i Fahlun tillagne intrader, måtte tillika med Termins och Tägttekaris Hemmanen förblifva såsom det förr varit hafver. De skäl och orsaker, som den tilförordnande ReduCTIONS Commission til K. Carl XI:te sedermera i underdånighet inberättat, angående beskaffenheten af de Donationer under Bergs-frälse villkor, och som til Donatarierne med sådant förord blifvit gifne, at i god och ond tid underhålla Grufvedel vid Stora Kopparbergs Grufva, finnas anförde i Kongl. Maj:sts Nådige Bref dat. Stockholm d. 14 Sept. 1685 (dd) och det af den anledning, efter

L

som

*(dd) Carl med Guds Nåde &c.
Vår synnerliga ynnest och nådiga benägenhet &c. Oss berättar i underdånighet vår ReduCTIONS-Commission, huruledes ibland dem alt med bilagor, som Landsböfdingen Duvall hafver insändt ifrån Kopparbergs Läbn, angående åtskillige gods där sammastådes, finnes en stor debl donationer under Bergs-Frälsets villkor, som äro af den beskaffenhet, at Donata-*

som Bergs-Frälse friheterne på desse ägendorar blifvit på få olika sätt förvärfvade, nemligen en del blifvit benådade med rântan af deras egne eller andras Skatte-Hemman, i den affikt at i både ond och god tid underhålla vissa grufvedelar, och åter en stor del köpte til Bergs-Frälse såsom Krono-Tågtekars- och Termins Jorden; så låra förmodeligen desse puncter, som Kongl. Maj:ts Reductions Commission anført, varit det rättesnöre, hvarigenom Bergs - Frälse ägarena blifver om sin ägendom försäkrade. Men det som i synnerhet behållit dessa ägendorar vid sin Frälse frihet finna vi uti Grufvedelarne. Ty nåppeligen torde Stora Kopparbergs Grufva hafva närmare varit sin undergång, än då det nog bekante stora bergsfallet timade d. 24 Junii 1687, då Grufvan måste likasom å nyo uptagas. Ägarena af Fjerde-parterne hade då, at tänka på en såker förlust, i stället för de eljest väntat en drågtig Grufvans afkomst. Hvar och en sådan Fjerde parts ägare var då mera om-tänkt,

rierna måste i god och ond tid underhålla Grufvedel vid Stora Kopparberget, och som Vi intet veta, huruvida slika Bergs-Frälse tberemot underhålla och prästera, hvad dem efter Förordningen åligger; Altså befalle Vi Eder härmed nådeligen, at I derefter låten ransaka, noga tilseendes, at icke någon det missbrukar, utan at hvar och en fullgör sin pligt emot slika frihets åtnjutelse, och at de, som med någon försummelse härutinnan betrådes, tillhörigen måge plickta deröfver. Huru med förvåttas tber, som Oss lånder til nådigt bebag. Och Vi befalle Eder Gud Alsmågtig synnerligen, nådeligen. Stockholm d. 14 Sept. A:o 1685.

CAROLUS.

ER. LINDSCHÖLD.

tänkt, huru han skulle undslippa denna sin ägendom, än at söka dess bibehållande. Det berättas, vid detta olyckliga tilfallet, at om någon då ville emottaga en Grufvedel til nyttjande, undfeek en sådan af förra ägaren et stöp öhl och en rulla tobak.

I medlertid hånde dock det, at en stor del af fjerde parterne lemnades öde; och fortfarandet deraf hade snart lemnat Grufvan i samma tilstånd. Man var således angelågen, at åter få grufvan uptagen. Det berodde nu endast på sätet, huru det skulle verkställas. Bergs-Frälse Jorden och Fjerde parterne hade förut varit oskiljaktige; Och de kunde nu icke heller, utan med Grufvans totala undergång, derifrån söndras. Det råknades för en strång skyldighet, då grufvedelarne, i anledning häraf, indeltes på Bergs-Frälse Hemmanen, som intages af Kongl. Bergs-Collegii Bref d. 23. Februarii 1686 (ee) och samma Kongl. Collegii Bref d. 3. April.

L 2

1691.

(ee) *Välbetrodde Bergmästare Eric Ersfon*
Vi hafve af Eder ankomne skrifvelse utaf d. 20 Febr. nåstledne förnummit, huruledes för i år det ordinarie dubbet intet har kunnat på den tid, som eljest vanligt varit, vinna sin fortgång, efter ännu ungefär hundrade fjerdeparter skola stå tillbaka, som vederbörande intet hafva kunnat ställa nöjaktig caution före; Men såsom, å Eder ämbetes vägnar, så väl igen å nöjaktige Cautioner åligger, at skaffa Hans Kongl. Maj:ts för Oss afrad tillbörlig säkerhet, såsom ock för all ting åsböja, at inga fjerdeparter blifva öde lammade; Altså är härmed Collegii befallning, at I uti desse åvender söker Eder skyldighets pligt, at fullgöra, ånteligen så lagandes, at Hans Kongl. Maj:ts interesse, hvarken igenom cautionens osäkerhet för afraden eller igenom fjerdeparterns ödelemnande på något sätt kommer at lidit. Vi skulle fuller bögst önska, at de, som nu för tiden åga delar i Grufvan,

1691. (ff); Dock til lindring uti Afradens beralande, och at den måtte gå fult ut, och i rättan tid erläggas, har K.

blifve dervid behåldne; men der omöjligt för dem vore, at skaffa för sig sufficiente cautioner, då måste J anteligen så laga, at andre förmyndare tages i stället, som Caution för afraden prästera kunna, tviflandes Vi intet, at ju sådana derå orten låra vara tillfinnandes, emedan många däribland skola vara, som äga Bergs-Frälse-Jord och inga Grufve-delar idka, hvilka emot den frihet de njutet hafva, och än njuta, förpliktade äro grufvedelar antaga; m. m. Och befalle Eder Gud Alsmächtig. Stockholm d. 23 Febr. 1686.

På det Kongl. Bergs-Collegii vägnar.

FABIAN WREDE.

N. KANTERHIELM. JAC. BURE.

J. NOLANWEHR. D. FAXELL.

ROB. KINNINMUNDT.

(ff) För det andra, hvad de vacante Grufvedelarne vidkommer, så hafve J med all flit at tillse, huru de samme emot caution måge igen varda uptagne, besinnandes Collegium både billigt och skäligt, at aldenstund med Bergs-Frälse-fribeterne förnemligast är ansedt til Grufvar. styrka och understöd, det bör icke allenast de, som ringa Grufve-delar innehafva, och deremot äga ansenlig Bergs-Frälse-Jord, vara pliktige, at emottaga så stora grufvedelar, som kunna swara tilfyllest emot Bergs-Frälse-Jorden, utan ock de, hvilka fuller äga någon Bergs-Frälse-Jord, men deremot altsinge Grufvedelar idka, basvandes härtils godt dagsverken dervore til Grufvan, hvilka åter, igenom Grufvedelarnas emottagande, samma dagsverken slippa kunna, det J dem, som

K. Carl. XI:te, genom Nådige skrifvelse, af Stockholm d. 9. Febr. 1692 (gg) til Dess Cammar och Bergs-Collegium gifvit nådigt tillstånd, at betala afraden i malm, i stället för det, som härutinnan tilföre varit brukeligt; och at de altfå framgent utan åtal måge få behålla sjelf-

L 3

va

det angår, vederbörligen föreålla kunna. Stockholm d. 3 Apr. 1691.

Uppå Kongl. Bergs-Collegii vägnar.

FABIAN WREDE.

JAC. BURE. J. NOLANWEHR.

URBAN HJERNE. ROB. KINNINMUNDT.

JOH. GRUBB.

(gg) Carl med Guds Nåde

Vår synnerliga ynnest och nådiga benågenhet med Gud Alsmächtig, Tro-Mån och Tjenare, Respective Våre Råd, Herrar Grefvar, så ock Cammar-Råd och samt. Assessorer uti Vårt Bergs-Collegio.

- - Dock lefver Bergslagen i den underdånige förtröstan, at som på thet sättet Vårt afrad fullt och i rättan tid förmodeligen erläggas, och Bergslagen i stället för det, som härutinnan tilföre varit brukeligt, må antaga sig denne utgiften i malm, förnemligast derigenom at befrias ifrån det äfventyr och tunga afradens årläggande på förre maneret, at the altfå framgent, utan gravation eller åtal, måge få behålla sjelfva grunden eller vänte-friheten af de ågor, som den ena eller andra härtils på bvarjebanda fått, Grufvan til hjelp och understöd, under Bergs-Frälse-fribet varit förlänte, hvilket expedient jemväl J för Eder del, finne vara det säkraste - - ; Altå vele Vi ock dertil i nåder hafva samtykt - - - Och Vi befalle Eder

va grunden af de ågor, som de på hvarjehanda fått grufvan til hjelp och understöd, under Bergs-Frälse frihet erhållit. Varandes detta tillika et gällande skäl at uti få beskaffade omständigheter, befria dessa ågendomar ifrån reduction. K. Carl XI:s Nådiga Bref dat. Stockholm d. 12. Febr. 1692. (bb) til dets tilförordnade Redu-

Gud Alsmågtig synnerligen, Nådeligen. Af Stockholm d. 9 Febr. 1692.

CAROLUS.

CARL PIPER.

(bb) Carl med Guds Nåde &c.

Vår synnerliga ynnest och nådiga benågenhet med Gud Alsmågtig, Tro Mån och Tjenare, Respective Våre Råd, Herrar Grefvar, Landshöfdinge och Director, så ock samtelige Deputerade til det återstående Reductions verkets fullkomliga afslutande; Såsom Ofs andrages, at Bergs-Frälse-Jorden skal vara af mycken annan natur och egenskap, än andra ågor däromkring på landet, i det Possessorerne merendels icke utan stor bekåstnad hafva upgräfvit ågorne af hårda stenbackar, marck och mo, och sedermera med någon frihet blifvit ansedde, på det de derigenom så mycket bättre måtte kunna underhålla bruket och nödige båstar til körslor-nes befordran, så at samma Bergs-Frälse-Jord för tiden skal falla Possessorn så dyr och kostbar, at han sig sjelf intet kan betala, dertil med skal igenom Grufvans ofrugtsambet mången Bergsman vara så af sig kommen, at han vidare icke mågtar någon Grufvedel underhålla, utan åro Grufvedelarne således blefne ledige, hvilka på annat sätt icke kunna försörjas eller besättjas, än såmedelst at man dem här måst indela på Bergs Frälse-Jorden emot va ligheten och öfver de Grufvedelarne, som vederbörande tilförene hafva bru-

ductions Commission och af samma dato (ii), til dess Bergs-Collegium omförmåla, huru och på hvad fått Kongl.

kat, hvarigenom Crediten och försträckningen för den oför-mögne och fattige nu skal vara så förminskad blefven, at Förlagsmannen allenast försträcker så vida han af Bergs-mannens under händer hafvande malm och bruk, ser sig straxt kunna njuta betalning, men intet på ågendomen, efter han väl märker, det Bergs-Frälse-Jorden, för den svårhet han med sig förer, intet deremot gör tilhyllst, varandes dertil med friheten på deras ågor i olika sätt förvärfvad, i ty, jemte det, at någre åro blefne benådade med väntan af deras egne eller andres Skattehemman, på det de i onö och god tid visse Grufvedelar skulle underhålla; så åro åter många Bergs-mans-hemman, hvilka af långliga tider njutit frihet emot afraden, den åboerne gifvit af Grufvan, nu för tiden til minsta delen i första acquirenternes eller deras arfvingars händer, utan genom köp och gälds betalning komme til andre så dyrt, at ågaren knappast åger den ringaste årgåts-lighet af sine nederlagde penningar, ja, icke til tre proCento, en stor del, ja kan skje flere åro köpte til Bergs-Frälse, såsom Tågtekars-Jorden, Krono-och Termins-hemman, hvilka ågor medan Grufvan intet kan kasta afraden af sig, där de ännu skulle beläggas med flere Grufvedelar, än tilförene varit vantigt, låra Possessorne icke allenast intet hafva något för deras köpte Bergs-Frälse-frihet; utan ock til äfventyrs blifva underkastade större utgift och besvär än Bonde-Jordsågorne til en del, bestigandes sig fuller Bergs Frälse-jorden efter sista refven til något anseeligt til talet, men mycket strångare öfvergången, än Bonde-Jorden; För hvilka orsakers skull ock Bergslagen underdånigst anhåller, at de måtte blifva förskonte för ofvannemde fördelning efter fjerdeparterne; men där intet annars skulle kunna låta sig göra, at de då måtte få en ny jemnkning och såmedelst

Kongl. Reductions Commission, i samråd med Kongl. Bergs-Collegii Ledamöter, skulle sig förhålla vid utrömandet af de omständigheter, som kunde befria Bergs-Frälse ägendomarne ifrån Reduction. Uti Kongl. Maj:ts Bref til dess Reductions Commission underkastas väl Bergs-

hvar och ett Bergs - Frälse - Hemman, så stor Grufvedel tilläggas, som pröfvas drageligit, och för Creditens conservation görligt, jemväl at Vi i nåder ville bekräfta och confirmera Bergs-Lagens gamla Privilegier, angående Bergs-Frälserne, så at de alle, utaf hvad hvilkor de ock kunde vara, måtte frikallas ifrån Reduction, så väl bårtils, som til evärdelige tider, och alltid lemnas Grufvearbetet til hjelp och understöd, jemväl at Grufvedelarnes utdelande annorlunda måtte anses emellan de Donerade Bergs - Frälse och dem, hvilka med onera äro blefne förskaffade, så ock at ingen ytterligare ref bådanefter må tillåtas på den jord, som efter denna tiden kan blifva uptagen; utan efter en rättmätig proportion blifva fast och stadig; Altså ock emedan Vi Ofs äro öfver icke väl til något vist kunna resolvera, förrän Vi om Jamma ärende hafve inhämtat Edert och Vårt Bergs-Collegii underdåniga betänkande, viljandes man justinera at Bergs-Frälse af åtskillig natur och beskaffenhet skal vara jemväl för tiden mångabanda onera underkastat, så at jorden och ågorne med goda skäl skal kunna skattas af en hel annan consideration, än andra reducible gods; Ty är härmed til Eder Vår nådiga vilja och Befallning, at J med Vårt Bergs-Collegio träden tilbopa och Jamma ärende med alla dervid concurrerande omständigheter uti noga öfvervägande tagen, fogandes vid hvar och et moment Edra nådiga och tjenliga påminnelser, särdeles om och huru vida det för Ofs må vara betänkligit eller nyttigt, at benåda Bergs - Lagen med den begärte confirmation, i kraft af hvilken Possessorerne evärdeligen kunde befrias för Reductionen af detta Bergs - Frälse,

Bergs-Frälse friheten något vidare ompröfvande i anseende til Reductionen; Men då man betraktar de omständiga-

M

ftån-

samt sedan inkommandes conjunctim med Eder underdåniga berättelse och betänkande deröfver. Hvarmed J förrätta det Ofs til nådigt hebag ländet. Och Vi befalle Eder Gud Allsmågtig, synnerligen, nådeligen. Stockholm d. 12 Febr. 1692.

CAROLUS.

C. PIPER.

(ii) Carl med Guds nåde

Vår synnerliga ynnest och nådiga benågenhet med Gud Allsmågtig, Tro-Mån och Tjenare, Respective Våre Råd, Herrar Grefvar och President, Cammar - Råd och samtl. Assesores uti Vårt Bergs-Collegio.

5. Såsom genom Grufvans ofrugtsambet, åtskillige Grufvedelar äro blefne ledige, hvilka på annat sätt icke hafva kunnat försörjas eller besättjas, än at man dem efter fjerdedelarne bar måst indela på Bergs-Frälse. Jorden emot vanligheten öfver de Grufvedelar, som vederbörande tillförene hafva tillträdt eller brukat, och Bergslagen nu underdånigst anhåller, at blifva förskont för ofvannemde fördelning efter fjerdepartorne, eller ock där intet annorledes skulle kunna ske, at de måtte få en ny jemnkning och såmedelst hvar och ett Bergs-Frälse-hemman så stor Grufvedel må tilläggas, som pröfvas til dragtigt, och för Creditens conservation görligt; jemväl at Vi täcktes bekräfta och confirmera Bergslagens gamla Privilegier, angående Bergs-Frälserne, så at de alle, utaf hvad hvilkor de kunna vara, måtte frikallas ifrån Reductionen, så väl bårtils, som til evärdelige tider och alltid lemnas Grufve-arbetet til hjelp och understöd, jemväl at Grufvedelarnes utdelande annorledes måtte anses emellan de donerade Bergs-Frälserne och dem som med onera

ständigheter som anföras i samma Kongl. Bref, tyckes utslaget redan för Bergs - Frälse Friheten fallit fördelaktigt.

Häraf tyckes då lätt vara at sluta, det grufvedelarnas utdelande på Bergs - Frälse Hemmanen bidragit til Dess frihets bibehållande; Och det af det skäl, at det an-
fågs

*äro förskaffade, så ock, at ingen ytterligare res dådanester må tillåtas på den jord, som efter denne tiden kan blifva uptagen; utan efter en rättmätig proportion blifva fast och stadig; Altså och emedan Vi med Eder besinne, at detta bö-
xer under våre Reductions-Deputerades skärskådan och utslag; ty hafve Vi ock förbemälte ärende dithän remitterat, va-
randes derjemte til Eder af vårt Bergs-Collegio Vår nådige vilja och befallning, at J tråden med ofvanbemälte Våre Re-
ductions-Deputerade tillbopa och förbemälte ärende med alla där concurrerande omständigheter uti noga öfvervägande ta-
ga, försogandes vid hvart och ett moment Edre nådige och tjenlige påminnelser, särdeles om och huru vida för Ofs må vara betänkeligit eller nyttigt, at benåda Bergslagen med den begärte confirmation, i kraft af hvilken Possessorerne e-
värdeligen kunde befrias från Reductionen af thetta Bergs-
Frälset. Anbelangande för det sistta Bergslagens anförde klagan deröfver, at för många Grufvedelar skola vara in-
delte, på Bergs Frälse-Jorden; så lärer thet samma nu me-
ra förfalla af sig sjelst, sedan Vi af d. 9 hujus, i Nåder hafva agreeerat den förordnade Commissionens underdånige be-
tänkande om afradens arläggande, och Cautions præsterandes af de oförmögne Bergsmännen, slippandes Bergs Frälse-For-
den desmedelst, de uppå samma indelte ledige Grufvedelarne, och befrias derjemte de oförmögne Bergsmännen ifrån Cautions præsterande, hvarmed de härtils varit besvärade. Detta är hvad Vi för godt funnit Eder til nådigt svar, uppå ofvanbemälte Eder skrifvelse, at meddela, hvilket J*

fågs för et stort onus, som alldrig kunnat blifva jorden ålagd, om den på något sätt blifvit underkastad reduction. Fjerde parterne hafva dock nu, i sednare tider, blifvit mera begärlige, som kan af deras nu varande värde utronas; då de nu icke säljas för mindre än 15 å 1800. dal. k:mt; hvarföre ock en stor del Bergs - Frälse Jord-ägare icke hafva grufvedelar.

Om Bergs - Frälse frihetens rätta förstånd, efter den så mycket kommit i mörker, har Konung Carl d. XI:te likväl velat göra sig noga underrättad, som ses af näst förut citerade Kongl. Maj:ts Nådige Bref d. 12. Febr. 1692. til dess Reductions Commission och dess Bergs-Collegium, hvilka gemensamt uti et sammantråde skulle efterse med hvad vilkor ägarena häraf fått och innehade sina ägendor. De orsaker, som gordt detta undersökandet så långvarigt, at det kommit i glömskan med dess i verket ställande, äro mig obekante. Och finnes ingen ting uti undersökandet om dessa ägendor vara vidrört, förån d. 5 Sept. 1706 (kk), då Kongl.

M 2

Re-

*hafve, at ställa Eder til borsam efterrättelse; Och Vi be-
falle Eder Gud Alsmågtig, synnerligen, nådeligen. Stock-
holm d. 12 Febr. Anno 1692.*

CAROLUS.

C. PIPER.

(kk) Högvalborne Herr Grefve, Kongl. Maj:ts Råd och Præsident, så ock Hög- och Valborne, Edle och Välbornige samt. Kongl. Bergs-Collegii Herrar Assessorer. Såsom Högst-
salig Kongl. Maj:ts Allernådigtst bar bebat d. 12 Febr. 1692
ambesalla denne Kongl. Commissionen, at tråda tillsammans med Kongl. Bergs-Collegio til afgörande, angående Bergs-
Frälse-Jorden i Bergslagerne och hoslagde Copia med mera utvisar; Altså och emedan Kongl. Commissionen besant så-

Reductions Commission hos Kongl. Bergs-Collegium, gordt om denna sak vidare påminnelse, och om et ytterligare sammantråde med Kongl. Bergs-Collegium erindrat; I anledning hvaraf Kongl. Bergs-Collegium under d. 20 April 1708 (ll) tillskrifvit Lands-höfdingen öfver Kop-

dant vara gjordt; ty lät Kongl. Commissionen d. 21 Martii 1705 genom Refendarien Arendtz hos Kongl. Bergs-Collegium göra den förfrågning, om Kongl. Bergs-Collegium sedermera undfätt någon annan Kongl. Befallning, som gör uti detta Kongl. Bref ändring, eller ock om Kongl. Bergs-Collegium skulle finna vidare nödigt Kongl. Commissionens sammantrådande uti denne saken; men blef til soars meddelat, at Kongl. Bergs-Collegium ville sig om detta ärendet underrätta, samt sedan låta Kongl. Commissionen veta, hvad dervid finnes nödigt, at göra; Och som Kongl. Bergs-Collegium sedermera ej behogat gifva Kongl. Commissionen här om någon notification, så kan Kongl. Commissionen ej undgå, at än ytterligare påminna om Kongl. Bergs-Collegii utlåtelse deröfver; Och i öfrigit befalle vi &c. Stockholm d. 5 Sept. 1706.

Uppå Kongl. Commissionens vägnar.

P. FRANC. A. FLEMMING. A. HÄGERFLYCHT.

J. ARENDT.

(ll) Vålborne Herr Landshöfdinge, Collegium kan Herr Landshöfdingen härmed vänligen icke obemålt låta, buru som af det tilfället, at Hans Kongl. Maj:ts Högstsal. Herr Fader, til Dets Kammar- och Bergs Collegiers öfvervågande och underdånige betänckande, i nåder mände remittera, Stora Kopparbergs slags åtskillige gorde ansökningar, bland annat om Confirmation på deras gamla Privilegier, angående Bergs-Frälserne, at de alla utaf hvad hvilkor de vara kunde, måtte frikallas från Reductionen til evärdelige tider, och för-

Kopparbergs Låhn N. Gripenhjelms, at adjungera sig Herr Assessoren Harald Lybecker, och för sig låta upgif-

M 3

gif.

blifva Grufve-arbetet til-bjelp och understöd; men at Grufvedelarnes utdelande annorledes måtte anses emellan de donerade Bergs-Frälser och de, som med onere åro förskaffade, jemvål at ingen ytterligare refning dådanester tillåtas måtte på den jord, som dådanester kan optagen blifva; utan efter en rättmätig proportion blifva fast och stadig, så blefve Collegierne, vid yttrandet af deras tankar, öfver de öfrige målen föränlätne, att bemåla Högstbemålte Hans Högstsalige Kongl. Maj:ts, om icke desse, såsom börande til Kongl. Reductions-Commissions skärskådan och utslag, kunde dit hän remiteras. Och som merhögsbemålte Hans Högstsal. Kongl. Maj:ts i nåder godtfann, genom des bres af d. 12 Febr. 1692, som copialiter härhos följer, at anbefalla den Kongl. Reductions-Commission med Collegio at tråda tillsammans, och bevårde ärende med alla dervid concurrerande omständigheter, uti noga öfvervågande taga, samt inkomma öfver altfammans sedan med deras underdåniga berättelse och betänckande; Så emedan den Kongl. Reductions-Commissionen genom des bres af d. 5 Sept. 1706 gör påminnelse här om och Collegium gärna är öm dervom, at söka Bergslagens maintien vid deras gamla rättigheter uti all görlig mätte, finnandes til den ändan nödigt, at Öfs först, och innan man med den Kongl. Reductions Commission sammanträder, vid handen gifves från orten, alt hvad som förut til uplysning i saken kan tjena; Alt så hafver Collegium Herr Landshöfdingen härmed vänligen velat anmoda, det täcktes Herr Landshöfdingen adjungera sig Herr Assessorn Harald Lybecker, och först låta hos sig opgifva en noga och exact specification på all den Bergs-Frälse Jord, som i Stora Kopparbergs slagen finnes, den må kallas Adeligit, gammalt eller nytt Bergs-Frälse, tillållandes vederlörande, som någon såadan Jord innebärfva och

gifva en noga och exact specification på all den Bergs-Frälse Jord, som i Kopparbergs-Lagen finnes, den må kal-

besittja, at opvisa deras derå tid efter annan förvärfvade Bref, Privilegier, Donationer och Resolutioner, in summa alla de Documenter, hvarmed de må kunna bestyrka deras rättighet dertil, hvarest Herr Landsböfdingen tillika med Herr Assessorn Lybecker, på det alldrånogaste sedan täcktes examinera, om någon må finnas besittja sådan Bergs-Frälse-Jord, som intet hafver någon Grufvedel eller idkar Bergsbruk, icke heller derföre något onus vid Grufvan undergår, och under hvad tittel, han sig derifrån undandragit, eller kan vara eximerat, jemväl hvilka sådant besvär äro underkastade, formerandes en utförlig annotation vid hvart bemman, huru dermed är beskaffat. Sedan ock ville Herr Landsböfdingen och Herr Assessorn på lika sätt låta opsättja en apart specification, på den så kallade Takte-Jorden, som til Nykyrkans vid magt hållande skal vara förlänt, och i anseende dertil, för ett vist årligen taxerat, med noga annotation också dervid, huru dermed förevetter, samt hvad Kongl. Bref, på den samma kan vara gifne, och där någon underrättelse i ett eller annat mål ifrån Collegio, til kompletterande af detta vercket, skulle desidereras, så vil Collegium intet underlåta, at åfven meddela all den beskjed, som här finnes, när som Ofs vid banden gifves, om och hvaruti den behöfves; förväntandes Collegium sedan samma specificationer, så snart de äro således på det accurataste sättet invrättade, med de derhos gorde anmärkingar, samt allegerade copier af alla de Bref och Documenter, samt Resolutioner, hvarmed vederbörande deras rättigheter hafva kunnat bestyrka, altsammans ju förr ju hellre bit, tillika med hvad Herr Landsböfdingen och Herr Assessorn dervid kunde hafva, at gifva vid banden, på det Collegium af alt sådant, så mycket bättre information om sakerne förut må kunna hafva, at

kallas adeligt, gammalt eller nytt Bergs-Frälse, samt tillika tillhålla vederbörande jord innehafvare, at upvisa deras derå förvärfvade Bref, Privilegier, Donationer och Resolutioner. Jemväl ock at upfatta en Specification på den så kallade Takte-jorden, som til Nykyrkans vidmagthållande skal vara förlänt, med de Kongl. Bref, som på den kan vara gifne; Hvilka underrättelser Kongl. Collegium, i alt hvad som Bergs-Lagens välfärd beträffar, vill vid sammanträdet med Kongl. Reductions Commission nyttja. Huruvida detta blifvit verkställt eller icke, är mig åfven obekant; efter som inga Documenter härutinnan århållits til någon uplysning, förrän Kongl. Commission åskade ytterligare underrättelse d. 20 Febr. 1724. (mm) genom des. Secreterare H.

hvad, som Bergslagens välfärd beträffar, innan man med den Kongl. Reductions-Commissionen kommer at tråda tillsammans, och öfver det ena med det andra at conjunctim til Hans Kongl. Maj:st yttra des underdånige tankar. Vi recommendere hos Herr Landsböfdingen alt detta, på bästa sättet, så som äre:ler af särdeles vigt och consequence i anseende til Bergs-Lagens härunder cesserande allmänna Intresse. Och besälla för det öfrige Herr Landsböfdingen Gud Alsmågtig. Stockholm den 20 Aprilis 1708.

På dragande Kall och Ämbetes vågnar
B. KINNINMUNDT. A. STRÖMER. J. CEDERSTEDT.
JOH. GRUBBENSCHÖLD.

(mm) Til närmare uplysning om rätta grunden och beskaffenheten af de Bergs-Frälse Hemman, som af for Svea Konungar äro förlänte och underlagde Stora Kopbergs Grufva, til des drift, arbete och förkofring, diät, at Lands-Contoiret skyndsamligen inkommer til Commissionen uti följande mål: neml.

H. Bierchenius, at Lands-Contoiret i Fahlun skyndsammast skulle inkomma til Kongl. Reductions Commission, med närmare uplysning, om rätta grunden och beskaffenheten af de Bergs-Frälse Hemman, som af forna Svea Konungar äro förlänte och underlagde Stora Kopparbergs-Grufva til dess drift, arbete och förkofring. Cam-

1:o Som den Förteckning, hvilken Lands-Camereraren Herr Urlander, uppå Bergs-Frälse Hemmanen inläfvererat, allena är et Extract af 1686 års Resbok, så är nödigt at originalet deraf, eller sådant Document, som vid Lands-Contoiret finnes, til rättelse upvises i Kongl. Commissionen.

2:o Uti bemälte äro väl columner linierade för gammalt och nytt Bergs-Frälse, samt hvem som derunder Anno 1686 idkat Grufvedelar, och för någre af bemälte Bergs-Frälset och några Grufvedels idkare; Men dermed ej vidare continuerat, och aldeles intet infört några nya Bergs-Frälse Hemman, ej eller någre Dagsverken uti den dertill gorde Columnen, hvarföre är nödigt, at Herr Camereraren detta arbete fullbordar och completerar, hvarunder och förstås, at nuvarande Bergs-Frälse Possessorers namn tillika med Hemmanens Råntor, efter Kronans Fordebok och Räkenskaper, böra införas, emedan sedan Anno 1686 en och annan ändring sig tildragit.

3:o Det är ock nödigt, at in margine på samma Extract på Bergs-Frälse Hemmanen annoteras 1:o hvilka äro Donations Hemman, 2:o Varit af Kronan förpantade och med Kongl. tillstånd af d. 25 Februarii, inlöste, och 3:o hvilka med koppar efter taxation äro inlöste och medlen dervföre använde til nya Fablu Stads Kyrkas uppbyggande eller under annor tittul.

4:o Huru med Tägtte-karls Jorden rätteligen är til förståendes, och om ågarne deraf något arbete eller afgift der-

mereraren Urlander var den, som härutinnan skulle lemna underrättelse; men då man af resultatet, som följde på Kongl. Commissions ifrån Lands-Contoiret åskade uplysning, slutar, så finnes knapt någon ting härutinnan vara uträttat. Det beslöts vidare vid Commissionen, at en jemnförelse skulle anställas emellan Partals-boken och Bergs-Frälse Jordeboken, för at derigenom utröna, huruvida samtelige Bergs-Frälse ågare tillika voro innehafvare af Grufvedelar. Kongl. Commission skulle jemväl ock i sammantråde med Kongl. Bergs- och Cammar Collegierne rådgöra, huruvida det för Grufvan och Bergslagen vore nyttigt, at en excessive klyfning af desse Hemman voro tillåten, och hvad-tjenst och nytta en sådan Bergs-Frälse Jord borde visa Grufvan, som vore utan Grufvedel. Om detta sammantråde för sig gått, eller icke, äger jag af documenter ingen anledning. Men imedlertid är en excessiv klyfning af Bergs-

N Fräl-

före prästera och til hvem det är, jemväl om samma lägenbeters vänta nu är införd uti det öfvergifne extractet.

5:o Emedan den återopade Resboken skal vara A:o 1686 uprättad, så är nödigt så veta, om sedan inge nye Hemman och Lägenbeter äro uptagne och upodlade och det til hvad hemmantal och vänta.

6:o Aldenstund forna Svea Konungar til Koppar Grufvans och Dess Brukares understöd och drift, hafva den samma underlagt och lemnat åtskillige förmåner ja uti staden, som uppå Landet. Fördenkul är nödigt, at Herr Camereraren, upgifver all den esterrättelse, som i detta mål af Räkenskaperne och Handlingarne vid Lands Contoiret finnas kunde, eller honom eljest vitterligt vara. Fahlun d. 20 Febr. A:o 1724.

På Kongl. Commissionens befallning

HANS BIERCHENIUS.

Frälse Hemman förbuden, i anledning af 1693 års Förordning d. 1 Maji, genom Kongl. Bergs-Collegii utfärdade tvänne Bref, det ena af d. 22 Febr. 1725, och det andra af d. 15 Sept. samma år; Och de dagsverken och tienst, til Grufvan, af den Bergs-Frälse Jord, hvilken inga Grufvedelar underhöll, blefvo enligt Kongl. Resolution af d. 17 Apr. 1729. uti vedhuggning förvandlade, hvarom i 2 §. pag. 78. är nemt. Sedan den tiden hafva inga undersökningar om Bergs-Frälse Jordens beskaffenhet blifvit åskade, vidare än hvad Kongl. Bergs-Collegii skrifvelse til Herr Landshöfdingen Hauswolf af d. 11. Dec. 1759 omförmåler, och hwars innehåll i början af denna afhandling redan finnes intagit. Den svårighet som varit, at om denna Bergs-Frälse Jord erhålla fullkomligt ljus, har säkert mått hårröra af en svår åtkomst til de uråldriga documenter, som hårtil kunnat något bidraga; efter som de blifvit mycket skingrade och til en stor del förkomne. Och måste jag, i anledning häraf, åberopa mig samma skäl, hvarföre detta mitt ämne icke kunnat få fullkomligen blifva utfört.

§. 4.

Bergs-Frälse ägendor, som kring Stora Kopparparberget nu förtiden sig befinna.

Förteckning på nu varande Bergs-Frälse ägendor, i Kopparbergs Fögderi uprättadt efter 1686 års Bergs-Frälse Jorde-bok, til ödmjukt följande af Högvalborne Herr Landshöfdingens och Riddarens ordres af d. 2. Julii 1719.

Kopparbergs Sockn.

	Spanl.	Snil.		Spanl.	Snil.
Källviken.	126	5	Nedre Grufrifet	54	8
Grufrifet.	80	7	och Dikarebacken.		

Gam-

Gammalgård. och			Botåkten.	91	7
Gjötgården.	23	7	Bergsgården,		
Korngården.	58	17	Slättmyra.	62	13
Näfverberg.	51	2	Stubarfvet.	2	3
Morbygden.	137	5	Källflårten.	26	10
Kåringbo och			Hanskarfv. Varg		
Bäckgården.	23	11	bo, Nygården		
Vållgården, Berg-			Enkebyn, Harms		
gården och Moris-			arfvet, Tamsbo.	99	13
bo.	59	8	Slåtten.	33	10
Dammen och Öns-			Dahlkarlsbo.	21	10
backa.	24	10	Heden.	123	8
Varggården.	151	13	Backa.	50	9
Löfberg, Nedre			Jemrebo, Ufnäs.	53	8
Varggården och			Hålltågt.	18	10
Harmsarfvet.	22	6	Gunsarfvet.	38	14
Glamsarfvet.	69	9	Råstberg.	29	7
Hemmingsbo,			Krokbo, Efrik-		
Kårarfvet, Rote-			gården.	70	2
bo, Puttbo.	170	17	Tågt.	41	15
Skrikebo, Nybo,			Råsttågt, Stenbac-		
Säljebo.			ka och Labbarfvet.	89	4
Järbåggbo.	43	4	Ulviken.	34	13
Biörkarsbo, Lån-			Skuggarfvet.	106	2
garsbo.	31	—	Sandtågten, Hög-		
Bengtsarfvet.	23	10	tågten, Kläckar-		
Kåringtågt, Hall-			tågten, Digertåg-		
dammen.			ten, Sand.	38	4
Gårfsarfvet.	25	16	Hålla.	51	19
Berg.	15	9	Järlinda, Skiuls-		
Dito.	14	3	arfvet,		
Nygården.	22	17	Germundstågt.	68	11
Gafsarfvet.	131	13	Sveden, Finnebo-		
Skårvarbo.	75	1	da, Ingarfvet, Öst-		

N 2

born,

Min Värde Vän och Bror! Hvad snillet loford gifver,
 Hvad lycklig använd flit, och egen lust förinär,
 Med detta Lärdoms prof, af Dig bevitnat blifver,
 Som grundar det beröm, Du allnämt bland oss får.
 Men till de tankefatt, som våra hjertan para
 Min ömbet, och den tro, hvormed Du hedrat mig,
 Må detta ringa blad, ett litet vitne vara.
 Jag gläds at visa få, hur bögt jag aktar Dig.

Som jag Ditt ädla bröst, har sedt i tröbet ömma;
 Det vore väl min pligt, des tekning visa här;
 Dock vare nog, att Dig, som trofast Vän berömma,
 Och visa buru jag Ditt namn i hjertat bär.
 Gak Du med muntra steg, dit dygden Dig vill leda;
 Hon väntar at til lön, Dig skänka mera än,
 Din sällhet och Ditt väl, skal sjelfva Himlen freäa.
 Så önska frädse skall,

Din trogna Bror och Vän
 P. M. C.